

10. SINIF

TARİH

ETKİNLİKLİ SORU BANKASI

ÜMİT KURT

GÜNLÜK YAŞAMLA
KÖPRÜ KURMA

HÜCRELENDİRİLMİŞ
KAVRAMA TESTLERİ

NOKTA ATIŞI BİLGİLERLE
ÖN HAZIRLIK

YAZILI
SINAV SENARYOLARI

AKTİF
ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ
ETKİLEŞİMLİ TAHTA

YENİ MÜFREDATA UYGUN

TARİH ÖĞRETMENİM'DEN

4K
YAYINLARI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler;

Üniversite hedefinize ulaşmak için sürdürdüğünüz lise hayatınızda eğitimin bütün aşamalarında siz değerli öğrencilerimize rehber olmayı ilke edinen 4K Ekibi olarak “Etkinlikli Soru Bankamız” ile yanınızda olmayı kendimize borç bildik.

“Etkinlikli Soru Bankamız” Talim Terbiye Kurulunun yeni müfredatı ve Millî Eğitim Bakanlığının kazanımları dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Bu soru bankası derse olan ilginizi ve tam yoğunlaşmanızı sağlayarak sizleri öğrenmeye hazır hâle getirecektir.

Dersleri daha zevkli hâle getirmeyi amaçlayan “Etkinlikli Soru Bankamızda”;

- Sade bir dille işlenen 10.sınıf tarih dersi ünitelerinin özet konu anlatımı
- Eğlenceli ve öğretici ünite etkinlikleri
- Yeni nesil sorularla harmanlanmış çoktan seçmeli testler
- Ünite denemeleri
- Yazılı sınavlarda size yol gösterecek yazılı senaryoları bulunmaktadır.

Akıllı tahtalara uygun olarak hazırlanan “Etkinlikli Soru Bankamız” siz değerli öğrencilerimizin etkin öğrenmesine büyük katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bizler “4K Yayınları” olarak sizlerden aldığımız enerji ile geleceğinizi aydınlatacağınız bu yolda size yardımcı olmayı kendimize söz verdik.

Bu çalışmamda emeği geçen Yayın Yönetmenimiz **İpek Büşra KOCA**, Süreç Yönetmenimiz **Büşra KURT**, dizgi ekibimizden **Ayşenur ÖZTÜRK**'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hedefinize ulaşmanız dileğiyle...

Ümit KURT
Tarih Öğretmeni

4K ETKİNLİKLİ SORU BANKASI

Bu kitapta senin için **neler var?**

Ön Hazırlık

Önceki senelerde öğrenilen konulara yenilerinin ekleneceği bu kısımda bilgilerin tazelenmesi amaçlanmıştır. Geçmiş konuların hatırlatılması ve eksiklerin tamamlanması için özetlenmiş bilgilere yer verilmiştir.

Ünite Konu Başlıkları

Ünite içeriğindeki **konulara ait başlıkların** takibini sağlayan kısımdır. Konular burada liste hâlinde verilmiştir.

Bu ünite neler öğreneceğiz?

Her ünitenin başında yer alan bu kısımda, öğrenilecek **konunun içeriği** hakkında bilgiler verilmiştir. Bu ünitenin sonunda hangi konular hakkında bilgi sahibi olunacağı özetlenmiştir.

TÜRKİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE

1. Ünite Konu Başlıkları

- 1040-1299 Yılları Arasında Askerî Mücadelelerin Türk Tarihine Etkisi
- İslamiyet'in Kabulüyle Türk Devleti ve Orta Topyalarında Meydana Gelen Değişim
- 1040-1299 Yılları Arasında Türklerin Sosyal Yapıları ve Ekonomik Faaliyetleri
- Türk-İslam Medeniyetinin Bilim, Kültür, Eğitim ve Sanat Alanındaki Gelişimleri

2. Bu ünite neler öğreneceğiz?

- Türklerin Türkiye'ye göçten önce 1040-1299 yılları arasında meydana gelen önemli askerî mücadelelerin Türk tarihine sağladığı etkileri
- 1040-1299 yılları arasında Türklerin sosyal ve ekonomik yapıları ve faaliyetleri
- İslamiyet'in kabulüyle Türk Devleti ve Orta Topyalarında meydana gelen değişim ve gelişimleri
- 1040-1299 yılları arasında Türk-İslam medeniyetinin bilim, kültür, eğitim ve sanat alanındaki gelişimleri

1040-1299 Yılları Arasında Askerî Mücadelelerin Türk Tarihine Etkisi

1040-1299 Yılları Arasında Türklerin Sosyal Yapıları ve Ekonomik Faaliyetleri

İslamiyet'in Kabulüyle Türk Devleti ve Orta Topyalarında Meydana Gelen Değişim

Türk-İslam Medeniyetinin Bilim, Kültür, Eğitim ve Sanat Alanındaki Gelişimleri

ÖZETLENMİŞ BİLGİLER

1040-1299 Yılları Arasında Askerî Mücadelelerin Türk Tarihine Etkisi

1040-1299 Yılları Arasında Türklerin Sosyal Yapıları ve Ekonomik Faaliyetleri

İslamiyet'in Kabulüyle Türk Devleti ve Orta Topyalarında Meydana Gelen Değişim

Türk-İslam Medeniyetinin Bilim, Kültür, Eğitim ve Sanat Alanındaki Gelişimleri

ÖZETLENMİŞ BİLGİLER

1040-1299 Yılları Arasında Askerî Mücadelelerin Türk Tarihine Etkisi

1040-1299 Yılları Arasında Türklerin Sosyal Yapıları ve Ekonomik Faaliyetleri

İslamiyet'in Kabulüyle Türk Devleti ve Orta Topyalarında Meydana Gelen Değişim

Türk-İslam Medeniyetinin Bilim, Kültür, Eğitim ve Sanat Alanındaki Gelişimleri

ÖZETLENMİŞ BİLGİLER

Hücrelendirilmiş Kavrama Testleri

Her alt konu için özenle planlanan testler, çeşitli soru kalıplarıyla kolay ve orta seviyede hazırlanmıştır. Bilgi test edilirken **ÖSYM tarzına** hazırlık olması ve konuları tamamlayacak bir bakış açısıyla kazandırması hedeflenmiştir.

TÜRKİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE

1040-1299 Yılları Arasında Askerî Mücadelelerin Türk Tarihine Etkisi

TEST 01

- Türkler, Anadolu'ya daha önceden birçok akın yapmalarına rağmen Anadolu ancak Malazgirt Savaşı sonrasındaki akınlarla Türk yurdu hâline gelmiştir. Bu durumun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?
A) Malazgirt Zafarı öncesindeki Türk akınlarının yerleşme amacı taşıması
B) Bizans'ın bazı Türk devletleriyle ittifak kurması
C) Malazgirt Zafarı'yla Türklerin İslam dünyasındaki saygınlığının artması
D) Anadolu'nun göç ve ticaret yolları üzerinde olması
E) Avrupalıların Haçlı ordularıyla Bizans'a yardım etmesi
- Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan'ın ülkeyi 11 oğlu arasında paylaştırması aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?
A) Bizans devlet geleneğinin Türkiye Selçukluları tarafından uygulandığının
B) İslamiyet öncesindeki Türk vassal uygulamalarının devam ettiğinin
C) Ülkedeki tüm yöneticilerin hanedan üyeleri arasından seçildiğinin
D) Türkiye Selçuklularının Anadolu'da ilerleyişinin durduğunun
E) Anadolu Türk siyasi birliğinin kesin olarak sağlandığının
- Aşağıdaki savaş hükümdar eşleştirmelerinden hangisi **yanlış** verilmiştir?

Savaş	Hükümdar
A) Pasinler	Tuğrul Bey
B) Malazgirt	Alp Arslan
C) Miryokefalon	II. Kılıç Arslan
D) Yassıçemen	Süleyman Şah
E) Köseadağ	II. Gıyaseddin Keyhüsrev
- Anadolu'da kurulan ilk dönem Türk beylikleriyle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi **yanlıştır**?
A) Zaman içinde Türkiye Selçuklularının hâkimiyetine girmişlerdir.
B) Anadolu'nun Türkleşmesi sürecinde önemli rol oynamışlardır.
C) Oğuz boylarına mensup kişiler tarafından kurulmuşlardır.
D) Haçlı saldırıları sonunda tamamen yıkılmışlardır.
E) Bizans'ın Anadolu'daki hâkimiyetini sarsmışlardır.

Karekod

Testlerin ön sayfasında yer alan **KAREKOD** okutularak video çözümlerine ulaşılabilir.

-

Etkinlik-2

Etkinlik-2

Etkinlik-2

- ## Etkinlik-2

Etkinlik-3

Etkinlik-3

Etkinlik-3

-

1

1

İÇİNDEKİLER

01 TÜRKİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE (1040-1299)

» Üniteye Giriş - Türkistan'dan Türkiye'ye	07
» Etkinlik	12
» Türkistan'dan Türkiye'ye Askerî Gelişmeler	21
» Etkinlik	31
» Türkistan'dan Türkiye'ye Türklerde Devlet ve Ordu Teşkilatları	39
» Etkinlik	45
» 1040-1299 Yılları Arasında Türklerde Sosyoekonomik Hayat ve Şehirleşme	51
» Etkinlik	53
» Türk-İslam Medeniyetinde Bilim, Kültür, Eğitim ve Sanat	57
» Yazılıya Hazırlık	59

02 BEYLİKTE DEVLETE OSMANLI (1299-1453)

» Üniteye Giriş - Beylikten Devlete Osmanlı	69
» Etkinlik	75
» Beylikten Devlete Siyasi ve Askerî Gelişmeler	87
» Etkinlik	95
» Osmanlı Devleti'nde Ordu, Hukuk ve Toprak Sistemi	107
» Etkinlik	117
» Osmanlı Devleti'nin İskân ve İstimalet Politikası	123
» Etkinlik	125
» Osmanlı Devleti'nin İlim ve İrfan Geleneği	129
» Yazılıya Hazırlık	131

03 CİHAN DEVLETİ OSMANLI (1453-1683)

» Üniteye Giriş - Cihan Devleti Osmanlı	141
» Etkinlik	146
» 1453 - 1683 Yılları Arasındaki Siyasi ve Askerî Mücadeleler	153
» Ön Hazırlık	165
» Etkinlik	167
» Osmanlı Devleti'nin Yönetim ve Ordu Yapısında Meydana Gelen Değişim	171
» Ön Hazırlık	179
» Etkinlik	181
» Avrupa'nın Sömürgeci Politikaları	185
» Ön Hazırlık	193
» Etkinlik	195
» Osmanlı Devleti'nde Öne Çıkan İsyanlar	199
» Ön Hazırlık	205
» Etkinlik	207
» Osmanlılarda Bilim, Kültür, Eğitim ve Sanat Alanlarındaki Gelişmeler	211
» Yazılıya Hazırlık	219

Ünite Konu Başlıkları

Türkistan'dan Türkiye'ye Askerî Gelişmeler

Türklerde Sosyoekonomik Hayat ve Şehirleşme

Türkistan'dan Türkiye'ye Türklerde Devlet ve Ordu Teşkilatları

Türk-İslam Medeniyetinde Bilim, Kültür, Eğitim ve Sanat

Bu ünite neler öğreneceğiz?

Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte 1040-1299 yılları arasında meydana gelen önemli askerî mücadelelerin Türk tarihinin seyrine etkilerini

İslamiyet'in kabulüyle Türklerde devlet ve ordu teşkilatında meydana gelen değişim ve sürekliliği

1040-1299 yılları arasında Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile yerleşme ve şehirleşme anlayışları arasındaki ilişkiyi

1040-1299 yılları arasında Türk-İslam medeniyetinin bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında meydana gelen gelişmelerin Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecine etkisini

Kısa Bilgiler

1. Anadolu'ya Yönelik İlk Türk Akınları

İskitler	Yağma ve ganimet elde etme amaçlı.
Avrupa Hunları	
Avartlar	
Selçuklular	Yerleşme amaçlı.

2. Anadolu İçin Kullanılan Kavramlar

Diğer-i Rum: Roma ve Bizans dönemi Anadolu için kullanılmıştır.

Selâçık-a-yı Rum: Türkiye Seçuklu için kullanılmıştır.

Türkha, Turquia: II. Haçlı Seferi'nden sonra Anadolu için kullanılmıştır.

3. 1040-1299 Yılları Arasında Meydana Gelen Önemli Askerî Gelişmeler

- 1040:** Dandanakan Savaşı
- 1048:** Pasinler Savaşı
- 1071:** Malazgirt Savaşı
- 1096:** Haçlı Seferlerinin başlaması
- 1176:** Miryokefalon Savaşı
- 1187:** Hittin Muharebesi ve Kudüs'ün Yeniden Fethi
- 1243:** Köseadağ Savaşı

4. Dandanakan Savaşı - 1040

- **Dandanakan Savaşı'nı** Tuğrul Bey kazanmıştır.
- **Gazneli Devleti**, bu savaşın sonra zayıflama sürecine girmiştir.
- Tuğrul Bey, Sultan Mesut'un sarayında tahta oturarak **"sultan"** ilan edilmiştir.
- **Selçuklu Devleti** resmen kurulmuştur.
- Selçukluların yeni başkenti Nişabur'dan **Rey'e** taşınmıştır.

5. Pasinler Savaşı - 1048

- **Pasinler Savaşı**, Bizans ve Büyük Selçuklu orduları arasında yapılan ilk önemli mücadeledir.
- Savaşı Selçuklular kazanmıştır.
- Savaş sonunda Gürcü Kralı Liparit esir alınmıştır.
- Bu mağlubiyetle gücü kırılan Bizans, Malazgirt Savaşı'na kadar Büyük Selçukluların karşısına çıkamamıştır.

6. Malazgirt Savaşı - 1071

- Savaşı Selçuklular kazanmıştır.
- Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır.
- Haçlı Seferlerinin başlamasına yol açmıştır.
- İlk defa bir Bizans imparatoru, bir Türk hükümdarına esir düşmüştür.
- Abbasi halifesi, Sultan Alp Arslan'a **"İslam Ülkelerinin Sultanı"** ünvanını vermiştir.
- I. Türk beylikleri kurulmaya başlamıştır.

I. BEYLİKLERİN ÖZELLİKLERİ

- Anadolu'da Türk ve İslam kültürünü yaydılar.
- Yaptıkları eserlerle Türk kültürünü geliştirdiler.
- Bizans, Gürcü, Ermeni ve Haçlılara karşı mücadele ettiler.

B. MALAZGİRT ZAFERİ'NDEN SONRA ANADOLU'DA KURULAN I. DÖNEM TÜRK BEYLİKLERİ

1. Saltuklular (1072 - 1202)

- **Ebul Kasım Saltuk** – Erzurum
- Anadolu'da kurulan ilk **Türk beyliği**dir.
- Haçlı ve Gürcülerle savaştılar.
- **Kale Cami, Mama Hatun Türbesi, Tepsi Minare, Üç Kümbetler, Erzurum Ulu Camii** önemli eserleridir.

2. Mengücekler (1080 - 1228)

- **Mengücek Gazi** – Erzurum, Kemah, Divriği.
- **Anadolu'daki ilk külliye olan Divriği Ulu Cami** önemli eserleridir.

3. Danişmendiler (1102 - 1231)

- **Danişmend Gazi** – Sivas, Tokat, Kayseri.
- Anadolu'daki en güçlü Türk beyliğidir.
- Haçlılarla mücadele ettiler.
- Anadolu'daki ilk Türk medresesi olan **Yağbasan Medresesi** bu dönemde inşa edilmiştir.

4. Artuklular (1102 - 1231)

- **Artuk Bey** – Diyarbakır, Mardin.
- **Hasankeyf, Mardin ve Harput** kolu olarak üçe ayrıldılar.
- **El Cezeri** (sibermetik biliminin kurucusu) Artuklular dönemi'nde yaşadı.
- **Diyarbakır Ulu Cami, Mardin Ulu Cami, Harput Ulu Cami, Malabadi Köprüsü, Artuklu Sarayı ve Mardin Zincirliye Medresesi** önemli eserleridir.

5. Çaka Beyliği (1081 - 1093)

- **Çaka Bey** – İzmir
- **Çaka Bey ilk Türk denizcisidir.**
- **Çaka Beyliği'nin** kurulduğu 1081 yılı **"Türk Deniz Kuvvetlerinin Kuruluş Yılı"** olarak kabul edilmektedir.

Etkinlik-1

Bulutta yer alan kelimelerden yararlanarak aşağıdaki tablodaki başlıklara uygun isimleri yazınız.

Türkiye Selçuklu Devleti Sultanları

1

Türklerin Anadolu Hâkimiyeti İçin
Mücadele Ettiği Devletler

2

Selçukluların Anadolu Hâkimiyeti
İçin Yaptığı Savaşlar

3

Türklerin Anadolu'da Kurduğu Beylikler

4

Etkinlik-4

Aşağıdaki haritada Anadolu'da ilk Türk beylik ve devletlerinin kurulduğu bölgeler rakamlarla gösterilmiştir. Haritayı inceleyerek bu beylik ve devletlerin adlarını tabloya yazınız.

Numara	Beylik/Devlet Adı	Numara	Beylik/Devlet Adı
1.		5.	
2.		6.	
3.		7.	
4.		8.	

Etkinlik-5

Aşağıda verilen açıklamaların ilişkili olduğu olay ve isimleri altlarındaki boşluklara yazınız.

Anadolu tarihinde Türk-İslam Devletlerinin sahneye çıkmasını sağlayan gelişme.

Kudüs, Antakya, Urfa gibi Hristiyanlar için kutsal yerlerin Müslümanlardan geri alınmak istenmesi nedeniyle Avrupalıların İslam dünyasına karşı düzenlediği olay.

1187 yılında Hittin Savaşı ile Kudüs'ü Haçlılardan geri alan Müslüman lider.

II. Gıyâseddin Keyhüsrev Dönemi'nde Anadolu'nun doğusunda başlayıp Türkiye Selçuklu Devleti'ni zor duruma düşüren isyan.

Ani Kalesi'ni fetheden Büyük Selçuklu sultanı.

1. I. Nesa

II. Serahs

III. Dandanakan

Verilen savaşlardan hangileri Büyük Selçuklular ile Gazneliler arasında meydana gelmiştir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

2. Selçuklular Malazgirt Zaferi'nden sonra başta Abbasi halifesi olmak üzere diğer İslam ülkelerine fetihnameler göndermiş ve bunun üzerine Abbasi halifesi, Sultan Alp Arslan'a hediyeler göndermiş ve ona "İslam Ülkelerinin Sultanı" unvanını vermiştir.

Bu gelişme Selçuklulara;

I. cihat savaşlarında Müslümanların desteğini sağlama,

II. İslam dünyasının dini liderliğini üstlenme,

III. Anadolu'da Türk nüfuzunu güçlendirme

durumlarından hangilerini kazandırdığı söylenebilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

3. Aşağıdaki savaşlardan hangisi bir Türk-İslam devletinin yıkılış sürecine girmesine neden olurken başka bir Türk-İslam devletinin de kuruluşuna resmiyet kazandırmıştır?

A) Pasinler

B) Miryokefalon

C) Aynicâlut

D) Dandanakan

E) Malazgirt

4. Aşağıdakilerden hangisi Türk-İslam devletlerine merkezlik yapmamıştır?

A) Kahire

B) İsfahan

C) Balasagun

D) Gazne

E) Ötüken

5. Kardelen Öğretmen Büyük Selçuklu Devleti'nin konu edindiği dersinde;

- Selçuklu ülkesinin sınırları batıda ve doğuda genişlemiştir.
- Bu dönemde Türk komutanları İzmit'e kadar Anadolu'nun büyük bölümünü fethetmiştir.
- 38 yaşında vefat ettikten sonra dört oğlu arasında taht kavgası çıkmıştır.

Buna göre Kardelen Öğretmen aşağıdaki Büyük Selçuklu hükümdarlarının hangisinin dönemine ait bilgi vermiştir?

A) Alp Arslan

B) Tuğrul Bey

C) Melikşah

D) Sencer

E) Selçuk Bey

6. Aşağıdaki gelişmelerden hangisinin Türk-İslam devletlerinin İslam dünyasındaki saygınlıklarını artırdığı savunulamaz?

A) Tuğrul Bey'in Bağdat'ta Şii Büveyyoğulları ile mücadele etmesi

B) Sultan Alp Arslan'ın Ani Kalesi'ni fethetmesi

C) Memlûkların Aynicâlut Savaşı'nda İlhanlıları yenmesi

D) Gazneliler ve Selçuklular arasında Dandanakan Savaşı'nın yapılması

E) Abbasilerin Samarra şehrine Türkleri yerleştirmesi

7. Aşağıdakilerden hangisi, Türklerin İslam dünyasına olan katkılarından biri değildir?

- A) İslam halifelerinin Haçlı ve Bâtınlırlere karşı korunması
- B) Büyük Selçuklular Dönemi'nde İslamiyet'in Anadolu'da yayılması
- C) Veraset sisteminin etkin bir şekilde uygulanması
- D) İslam sanat ve mimarisinin geliştirilmesi
- E) Gaznelilerin Hindistan'da İslamiyet'i yayması

8. Aşağıdakilerden hangisi Karahanlılar ve Büyük Selçuklular arasındaki ortak özellikler arasında gösterilemez?

- A) İkili yönetim anlayışını uygulamaları
- B) İslamiyet'in Türkler arasında yayılmasını sağlamaları
- C) Yaşadıkları dönemin Türk kültürünü yansıtan eserler vermeleri
- D) Ülkenin hanedan üyelerinin ortak malı anlayışını uygulamaları
- E) Türk-İslam mimarisi ile ilgili eserler inşa etmeleri

9. Büyük Selçuklu Devleti'yle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Dandanakan Savaşı sonrasında devlet resmen kurulmuştur.
- B) Balkanlarda Türk ve İslam kültürünün yayılmasını sağlamışlardır.
- C) Tuğrul Bey Dönemi'nde Anadolu'ya keşif amaçlı seferler yapmışlardır.
- D) Melikşah Dönemi'nden sonra hanedan üyeleri arasında taht kavgaları başlamıştır.
- E) İslam dünyasında meydana gelen karışıklık karşısında Abbasi halifesine yardım etmişlerdir.

10. "Hindistan'da Türk – İslam Etkileri" konulu bir seminer düzenlemek isteyen bir araştırmacı aşağıdaki Türk – İslam devletlerinden hangileri ile ilgili bilgi vermesi beklenebilir?

- A) Büyük Selçuklular – Karahanlılar
- B) Harzemşahlar – Memlûklular
- C) Gazneliler – Babürler
- D) Büyük Selçuklular – Tolunoğulları
- E) Harzemşahlar – Gazneliler

11. Selçukluların XI. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya doğru yönelmesinde;

- I. konargöçer Türkmen gruplarına yurt bulunmak istenmesi,
- II. cihat ve gaza düşüncesi,
- III. Hristiyanlar arasındaki mezhep birliğinin sağlanmak istenmesi

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenbilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

4K

12. Türkiye tarihindeki bazı önemli savaşlar aşağıda verilmiştir.

- I. Köseadağ Savaşı
- II. Yassıçemen Savaşı
- III. Miryokefalon Savaşı
- IV. Malazgirt Savaşı
- V. Pasinler Savaşı

Bu savaşlardan hangileri Anadolu'nun Türkleşmesi sürecinde Türk devletleri arasında yaşanmıştır?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız IV
- C) I, II ve III
- D) II, III ve V
- E) I, II, III, IV ve V

13. Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılmasında etkili olan ve Karahitay kuvvetleri ile 1141 yılında yapılan savaş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Katvan
- B) Malazgirt
- C) Köseadağ
- D) Talas
- E) Dandanakan

Etkinlik-1

Aşağıdaki ifadelerde boş bırakılan yerleri kutucuklarda verilen kavram ve isimleri kullanarak tamamlayınız.

Divan-ı İnşa

Şihne

Gulâm Sistemi

Ahilik

Cihan hâkimiyeti

Divan-ı Arz

Yuğruş

İkta

- a. Karahanlılarda vezire _____ adı verilmiştir.
- b. Osmanlı Devleti'ndeki Pençik sistemi Türk İslam devletlerindeki _____ uygulaması benzerlik göstermektedir.
- c. Türk-İslam devletlerinde eyaletleri yöneten askerî valilere _____ ünvanı verilmiştir.
- d. Selçuklularda askerî işlerle ilgilenen divana _____ denilirdi.
- e. Güneş'in doğduğu yerden battığı yere kadar olan coğrafyanın Türk hükümdarı tarafından idare edilmesi _____'dür.
- f. Osmanlı Devleti'nde uygulanan Tımar sistemi Türk-İslam devletlerinde _____ sistemi adıyla uygulanmıştır.

Etkinlik-2

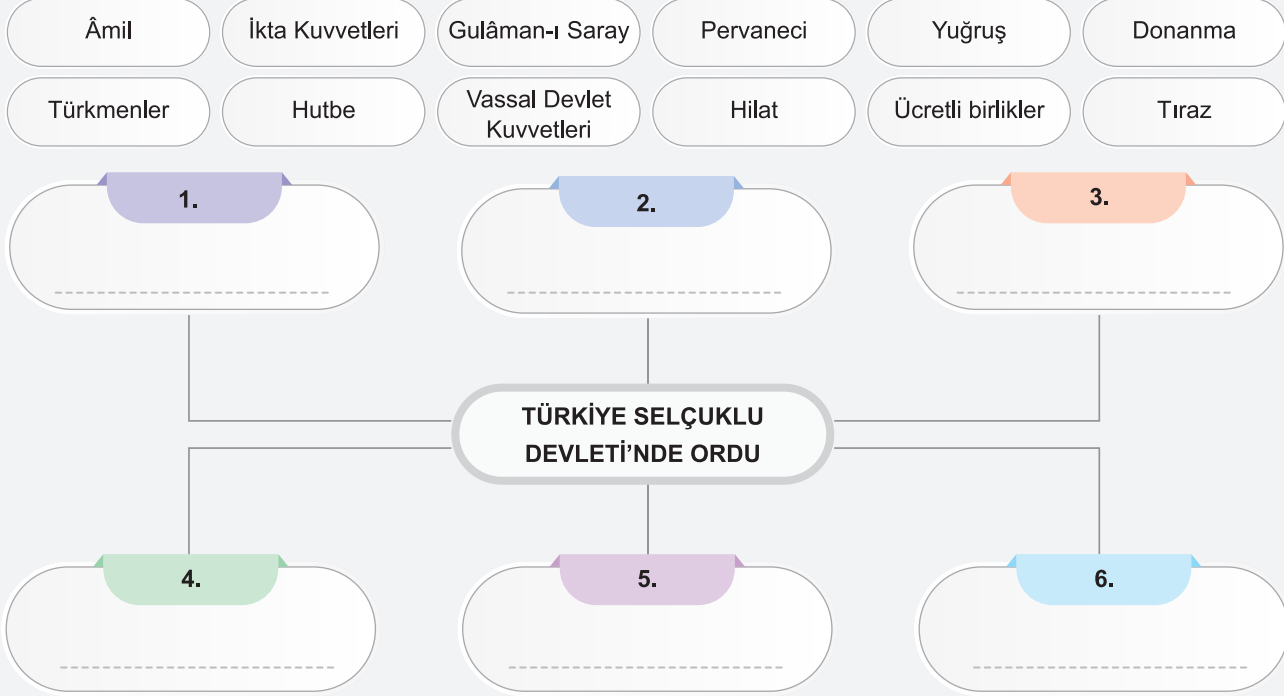
Aşağıdaki tabloda kavramlar ve bu kavramlara ilişkin açıklamalar verilmiştir. Verilen açıklamaları ilgili olduğu kavramla "✓" işaretini kullanarak doğru şekilde eşleştiriniz.

	Saray	Mülk	Hilafet	Hacib	Veraset	Divan-ı Âla	Keyhüsrev
Türkiye Selçuklu hükümdarı tarafından kullanılan ünvanlardan biridir.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Abbasi halifeleri tarafından hükümdara gönderilen külah, kemer, kılıç, para, bayrak vb. hediyelerin bütünüdür.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
İlk Türk İslam devletlerinde sultanların, ülkeyi yönettiği mekândır.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hükümdarın halk ve saray görevlileri arasındaki ilişkilerini düzenlemekten sorumlu olan kişidir.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Büyük Selçuklularda devlet meselelerinin görüşüldüğü meclistir.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
İslami dönemde; İslam öncesi Türk devletlerinde devlet anlamına gelen "il" kelimesi yerine kullanılmıştır.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

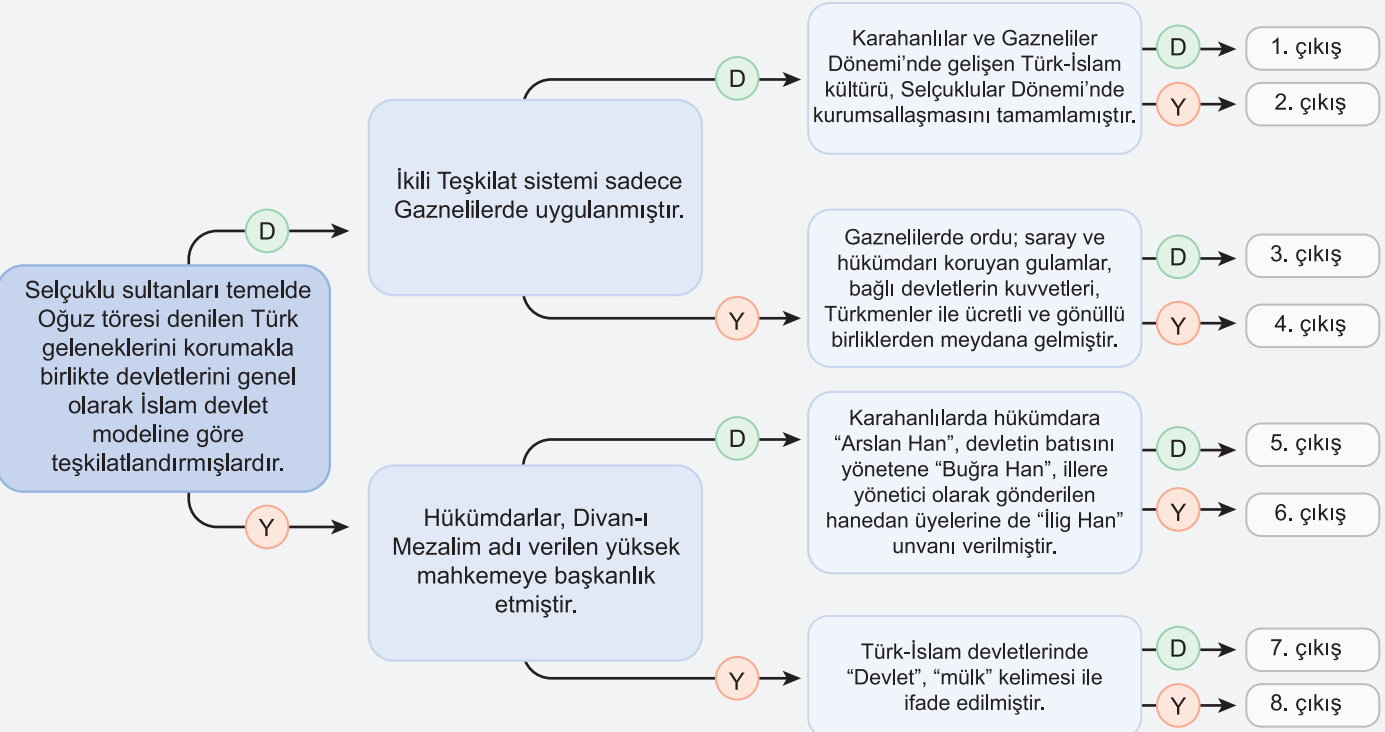
Etkinlik-4

Aşağıdaki boş bırakılan yerlere Türkiye Selçuklu Devleti'nin ordusunu oluşturan bölümleri verilen uygun kelimelerle doldurunuz.

Etkinlik-5

Aşağıdaki ifadelerin ilkinden başlayarak ifade doğru ise "D" yolunu, yanlış ise "Y" yolunu takip ediniz. Ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

	Divan	Görevi
I.	Divan-ı İstifa	Devletin ekonomik işlerini yürüten divandır.
II.	Divan-ı Tuğra	İç ve dış yazışmaları yürüten divandır.
III.	Divan-ı Arz	Ordu ile ilgili işleri yürüten divandır.
IV.	Divan-ı İşraf	Devletin malî ve idari işlerini denetleyen divandır.
V.	Divan-ı Pervane	Donanma işlerinden sorumlu divandır.

Yukarıda verilen eşleştirmelerinden hangisi **yanlıştır**?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. • Tarım üretiminin desteklenmesi
• Konargöçer Türkmenlerin yerleşik düzene geçirilmesi
• Devlet hazinesine yük olmadan asker yetiştirilmesi

Verilen bilgiler aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

- A) Veraset Sistemi B) Gulam Sistemi
C) İktâ Sistemi D) Atabeylik makamı
E) Nizamiye medreseleri

3. Türkler, İslamiyet'in kabulünden sonra İslam devletlerinden aldıkları kurumları ve uygulamaları Türk devlet geleneğiyle birleştirerek özgün bir sentez oluşturdular.

Aşağıdakilerden hangisi Türk-İslam devletlerinin eski kültürlerine bağlı kaldıklarına kanıt olarak **gösterilemez**?

- A) Karahanlıların ikili teşkilat sistemini uygulaması
B) Han, kağan, hakan gibi ünvanların kullanılması
C) Veraset sisteminin uygulanması
D) Gazneli Mahmut'un Abbasi halifesi tarafından "sultan" ünvanını alması
E) Örfî hukukun şer'î hukukla birlikte kullanılması

4. Yönetimde ve halk arasında Uygur alfabesini kullanan ve Türkçeyi resmî dil kabul eden Türk-İslam devleti aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Harzemşahlar B) Gazneliler
C) Büyük Selçuklular D) Babürler
E) Karahanlılar

5. Aşağıdakilerden hangisi Karahanlıları Büyük Selçuklulardan ayıran özelliklerden biridir?

- A) Doğu ve Batı şeklinde yönetilmeleri
B) Şerî hukuk kurallarını uygulamaları
C) Ülke genelinde medreseler açmaları
D) Yönetimde saltanat sistemini uygulamaları
E) Ticarî amaçlı yapılar inşa etmeleri

4K

6. İslamiyet öncesindeki Türk devletlerinde vezirlik makamı için kullanılan "aygucu" kavramının Karahanlılar ve Gaznelilerdeki karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?

	Karahanlılar	Gazneliler
A)	Hacib	Çetr
B)	Yuğruş	Hâce-i büzürg
C)	Hilat	Menşur
D)	Hutbe	Para
E)	Şihne	Muhtesip

7. Büyük Selçuklu Devleti'nde melikler ülkenin belli bir bölgesinin yönetiminde görevlendirilirken "atabey" adı verilen tecrübeli bir danışman da onlara refakat etmiştir.

Bu uygulamanın;

- I. halkın yönetime katılmasını sağlama,
- II. atabeyleri hanedan üyesi yapma,
- III. meliklere yönetim tecrübesi kazandırma

amaçlarından hangilerine yönelik hareket ettiği söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

8. Büyük Selçuklu Devleti'nde fethedilen yerler, o yerleri fetheden komutanlara "ikta" olarak verilmiştir.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisine yol açtığı söylenebilir?

- A) "Ülke hükümdarın malıdır." anlayışının yerleşmesine
B) Merkezî devlet otoritesinin güçlenmesine
C) Yönetimde İran kültürünün etkisinin artmasına
D) Anadolu'da ilk Türk beyliklerinin kurulmasına
E) Orduda yabancı asker sayısının artmasına

9. Büyük Selçuklularda iktalar askerî ve sivil devlet görevlilerine hizmetleri karşılığında verilirdi. İкта sahipleri iktâ olarak verilen topraklarda oturur, memurlar aracılığıyla vergileri toplardı. Bu vergilerin bir kısmıyla kendi geçimini sağlar, geri kalan kısmıyla da belli sayıda atlı asker beslerdi. Sefere çağrıldığı zaman askerleriyle birlikte de devletin merkez ordusuyla sefere katılırdı.

Bu düzenlemeyle;

- I. harcamalarda merkez hazinesinin yükünün hafifletilmesi,
- II. ordunun tümünün atlı askerlerden oluşturulması,
- III. özel mülkiyet anlayışının geliştirilmesi

durumlarından hangilerinin amaçlandığı söylenemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

10. Aşağıdakilerden hangisinin açıklaması **yanlış** verilmiştir?

- A) Atabey: Selçuklularda meliklerin eğitim ve yetiştirilmelerinden sorumlu kişi.
B) Hacib: Hükümdarın halk ve saray görevlileri arasındaki ilişkilerini düzenleyen görevli.
C) Divan-ı İstifa: Türk-İslam devletlerinde malî işlere bakan meclis.
D) Şihne: Selçuklularda hanedan üyesi olmayan valilere verilen isim.
E) Tıraz: Belediye işlerini düzenleyen görevli.

11. Büyük Selçuklu Devleti'yle ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenemez?**

- A) Anadolu'nun Türkleşmesi ve Müslümanlaşmasında rol oynamışlardır.
B) Abbasileri Şii Büveyhilere karşı korumuşlardır.
C) Yönetimde tamamen İslami kuralları uygulamışlardır.
D) Nişabur, Rey, İsfahan ve Merv şehirlerini, yönetim merkezi olarak kullanmışlardır.
E) İktâ sistemini geliştirerek kendilerinden sonraki Türk devletlerine örnek olmuşlardır.

12. İlk Türk İslam devletlerinde devlete ait bazı toprak gelirlerinin memurlara maaş karşılığı olarak verilmesine ne ad verilirdi?

- A) Mukataa B) Şihne C) İltizam
D) İktâ E) Malikâne

1. Aşağıdaki eserlerden hangisi Türkiye Selçuklu Dönemi'ne ait değildir?

- A) Ankara Arslanhane Camisi
- B) Kubadabad Sarayı
- C) Sivas Gök Medrese
- D) Nişabur Medresesi
- E) Karatay Medresesi

2. Anadolu'daki ilk Türk beylikleriyle ilgili aşağıda verilen eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

Özellik	Beylik
A) Mimaride, sanatta atılımlar gerçekleştirmiş ve Üç Kümbetler inşa edilmiştir.	Saltuklular
B) Anadolu'daki ilk medreseyi inşa etmişlerdir.	Ahlatşahlar
C) Malabadi Köprüsü'nü inşa etmişlerdir.	Artuklular
D) İlk Türk donanmasını kurmuş ve bazı Ege Adalarını fethetmişlerdir.	Çaka Beyliği
E) Divriği Ulu Cami'yi inşa etmişlerdir.	Mengücekler

3. Aşağıdaki eserlerden hangisi Birinci Dönem Anadolu beyliklerine ait değildir?

- A) Divriği Ulu Cami
- B) Tokat Yağıbasan Medresesi
- C) Mama Hatun Türbesi
- D) Mardin Ulu Cami
- E) Ayşe Bibi Türbesi

4. Türkiye Selçukluları ile önemli eserleri öğrencilerine tanıtmak isteyen bir öğretmen aşağıdaki eserlerden hangisini örnek olarak gösteremez?

- A) Alâiye Sarayı
- B) Kubâdâbâd Sarayı
- C) Alâeddin Köşkü
- D) Keykubâdiye Sarayı
- E) Topkapı Sarayı

- 5.
- XIII. yüzyıl sonlarında Sultan Veled tarafından teşkilatlandırılmıştır.
 - Anadolu'nun çeşitli şehirlerine gönderilen halifeler sayesinde Anadolu'da yayılmış ve Bağdat'tan Rumeli'ye kadar geniş bir alana etki etmiştir.
 - Anadolu'da Türk toplumunu en çok etkileyen tarikatlardan olmuştur.

Hakkında bazı bilgiler verilen bu tarikat aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bektaşilik
- B) Yesevilik
- C) Mevlevilik
- D) Rifaîlik
- E) Ahilik

- 6.
- 13. yüzyılda yetişmiş ünlü bir düşünür ve gönül adamıdır.
 - Anadolu'da çok sayıda öğrenci yetiştirerek Osmanlı Devleti'nde yeniçeri ocağının da piri olmuş Anadolu birliğinin sağlanmasına yardımcı olmuştur.
 - Türk dili ve kültürünün yabancı etkilerden ve her türlü yozlaşmalardan korunması çabalarını ömrü boyunca sürdürmüştür.

Hakkında bazı bilgiler verilen mutasavvıf ve âlim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yunus Emre
- B) Hacı Bayramı Veli
- C) Hacı Bektaş Veli
- D) Ahi Evran
- E) Mevlana Celâleddîn-i Rûmî

7. Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası, Sitte Melik Kümbeti gibi eserler vererek Anadolu'da Türk ve İslam kültürünün yayılmasında etkili olan beylik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sökmenliler B) Danişmendliler
C) Saltuklular D) Artuklular
E) Mengücekliler

8. Türkiye Selçuklularının Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yaptıkları;

- I. medrese,
II. kervansaray,
III. vakıf

yapılarının ekonomik, dinî, sosyal alanlarla ilişkisi aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak gruplandırılmıştır?

	Ekonomi	Eğitim	Sosyal
A)	I	II	III
B)	III	II	I
C)	II	III	I
D)	III	I	II
E)	II	I	III

9. Türkiye Selçukluları döneminde inşa edilen eserlerin bir bölümünün günümüze kalmamasında;

- I. Moğollar,
II. Memlûklular,
III. Haçlılar

devletlerinden hangilerinin etkisinden söz edilebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

10. I. Selçuklu komutanlarından Ebu'l-Kasım tarafından Erzurum ve çevresinde kurulmuştur.
II. Gürcü ordusuna karşı büyük başarılar elde etmişlerdir.
III. Anadolu'da kurulan ilk medrese olan Yağıbasan Medresesi'ni inşa etmişlerdir.

Saltuklular ile ilgili yukarıda verilen bilgilerden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

11. Aşağıda verilen tasavvuf düşünürlerinden hangisi Türkiye Selçukluları Dönemi'nde Anadolu'da yaşamamıştır?

- A) Mevlânâ Celâleddîn-î Rûmî
B) Sadreddin Konevî
C) Hoca Ahmed Yesevî
D) Muhyiddin Arabi
E) Hacı Bektaş Velî

12.

	Beylik	Eseri
I.	Mengücekliler	Divriği Ulu Cami
II.	Saltuklular	Erzurum Ulu Cami
III.	Danişmendliler	Melik Gazi Türbesi
IV.	Çaka Beyliği	Yağıbasan Medresesi
V.	Artuklular	Hatuniye Medresesi

Malazgirt Zaferi sonrası Anadolu'da kurulan beyliklerle ilgili olarak verilen yukarıdaki mimari yapı eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. SINIF 1.ÜNİTE - TÜRKİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE (1040-1299) - YAZILI SENARYOSU - 3

Adı Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

Puan:

1. Malazgirt Savaşı'ndan sonra meydana gelen bazı siyasi gelişmeler şu şekildedir:

A

Yassıçemen Savaşı'nda Türkiye Selçuklu Devleti'nin Harzemşahlar karşısında galip gelmesi.

B

Miryokefalon Savaşı'nda Bizans'ın Anadolu'nun tapusunu Türkiye Selçuklu Devleti'ne vermesi.

C

Kösedağ Savaşı'nda Moğollar karşısında Türkiye Selçuklu Devleti'nin yenilmesi.

D

Karahitayların Büyük Selçuklu Devleti'ni Katvan Savaşı'nda yenmesi.

Bu gelişmeleri aşağıdaki tarih şeridinde kronolojik sıraya göre yerleştiriniz.

1.

2.

3.

4.

2.

Yukarıdaki haritada belirtilen savaşların hangi devletler arasında ve hangi Selçuklu sultanları döneminde gerçekleştiğini boş bırakılan yere yazınız.

SAVAŞ

DEVLETLER

SELÇUKLU SULTANI

3. Türkiye Selçuklu Devleti, Anadolu'ya hâkim olduğu dönemde farklı dinlere mensup topluluklara adil bir şekilde davranmış, ayrıca hak ve adalete dayalı bir yönetim anlayışını benimsemiştir. "Halka hizmet Hakk'a hizmettir." düsturunu benimsemiş olan Türkiye Selçuklu Devleti diğer taraftan Anadolu'da İslamiyet'in yayılmasına da gayret etmiştir. Ayrıca Anadolu'nun birçok bölgesinde kervansaray, darrüşşifa, imarethane, medreseler inşa etmişlerdir.

Buna göre Türkiye Selçuklu Devleti'nin nasıl bir yönetim anlayışına sahip olduğunu açıklayınız?

Anadolu, tarih boyunca birçok isimle anılmıştı. Nitekim XI. yüzyıla kadar Latin ve Arap kaynaklarında Anadolu'ya "Romania" (Romalıların ülkesi) deniyordu. Ancak XI. yüzyıldan itibaren Türklerin Anadolu'yu yurt edinmeye başlamaları, daha sonra Türkiye Selçukluları Dönemi'nde önce Haçlıların bozguna uğratılması, son olarak da 1176 Miryokefalon Savaşı'nın kazanılması Anadolu'ya Türklerin yurdu anlamına gelen "Turchia" veya "Turkiya" denmesine neden oldu. Dönemin Avrupalı seyyahı Marco Polo (Marko Polo), anılarında Anadolu için "Türkiye" kavramını kullanmıştır. XIII. yüzyıldan itibaren ise Avrupalılar, Türkistan dâhil Altaylardan Tuna boylarına kadar uzanan ülkeleri "Magna Turchia" (Büyük Türkiye) olarak isimlendirmişlerdir. Aynı zamanda Arap kaynaklarında evvelce Anadolu, "Diyar-ı Rum" ülkesi olarak adlandırılırken XIV. yüzyılda ünlü Arap seyyah İbn-i Battûta, Anadolu için "Berrû't - Türkiye el - Mârûf bi Bilâdi'r Rûm" (Rum diyarı diye bilinen Türk toprağı) kavramını kullanmıştır. Yine Mısır, Suriye ve Hicaz'a hâkim olan Memlûklular için birçok müellif, Türkiye Devleti (ed-Devletü't Türkiye) ifadesine yer vermişlerdir.

Yukarıda verilenlerden hareketle 4 ve 5. soruları cevaplayınız.

4. Anadolu'nun "Türk Yurdu" olarak adlandırılmasına yol açan gelişmeler nelerdir? Yazınız.

5. I.Alaeddin Keykubat'ın Türkiye Selçukluları için önemini açıklayınız?

6. Türkiye Selçuklularında merkezî devlet yapılanmasında yer alan aşağıdaki divanların çalışma alanlarını yazınız.

a. Divan-ı İnşa

b. Divan-ı Arz

c. Divan-ı Mezalim

d. Niyabet-i Saltanat

e. Divan-ı Pervane

Ünite Konu Başlıkları

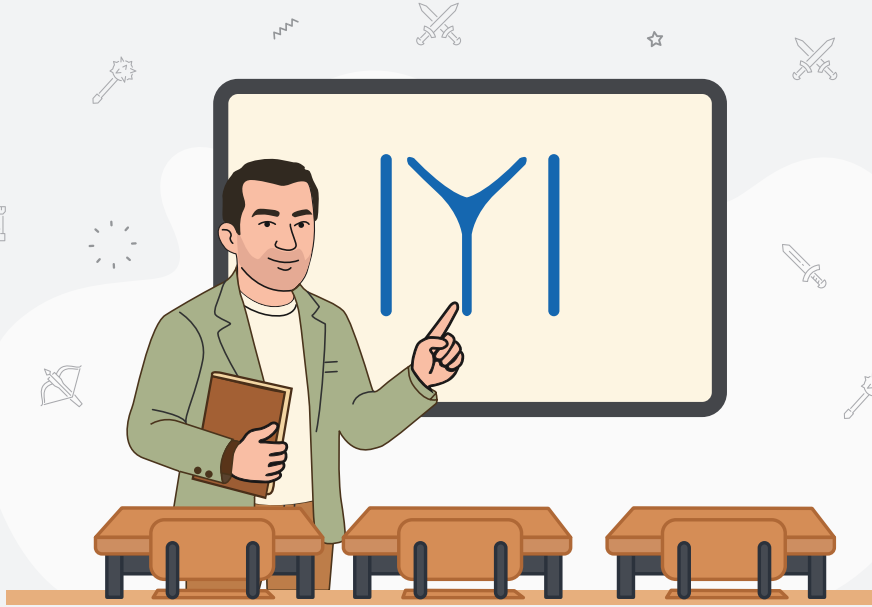
Osmanlı Devleti'nin Kuruluşuna Dair Farklı Görüşler

Osmanlı Devleti'nde Ordu, Hukuk ve Toprak Sistemi

Beylikten Devlete Siyasi ve Askerî Gelişmeler

Osmanlı Devleti'nin İskân ve İstimalet Politikası

Osmanlı Devleti'nin İlim ve İrfan Geleneği

Bu ünite de neler öğreneceğiz?

Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair farklı görüşleri

1299-1453 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'de gerçekleştirdiği siyasi ve askerî mücadeleleri

Osmanlı Devleti'nin ordu, hukuk ve toprak sistemi ile devletleşme süreci arasındaki ilişkilerini

Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda kalıcı olabilmek için izlediği politikaları

Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında şehir, kurum ve şahsiyetlerin etkilerini

Kısa Bilgiler

1. Osmanlı Devleti'nin Kuruluşuna Dair Farklı Görüşler

H. Adams Gibbons:

- Ona göre; Osmanlılar; Türk, Rum ve Osmanlıların fetih bölgelerindeki yerel halkla kaynaşarak yeni bir ırk oluşturmuştur.
- **Osman Bey** ilk zamanlar Müslüman değildir.

Paul Wittek:

- Osmanlı Beyliği'nin kuruluşunu "Gaza Tezi" ile açıklamıştır.

M. Fuat Köprülü:

- Ona göre; Anadolu'daki siyasi boşluk, hükümdarların yetenekleri, askeri-siyasi ve iktisadi grupların varlığı, jeopolitik durum, diğer beyliklerin durumu Osmanlı'nın gelişimini etkilemiştir.

Halil İnalcık:

- Ona göre; XIII.yüzyılda Moğolların yönetimine girmek isteyen Türkmenlerin nüfusunu Osmanlılar iyi değerlendirmiş ve bu nüfusu iyi yönetmiştir.
- Osmanlı'nın kuruluş tarihini **1302** (Koyunhisar Savaşı) olarak belirlemiştir.

2. Kuruluş Dönemi Osmanlı Kaynakları

- Osmanlılar hakkında ilk tarihi bilgiler Yahşi Fakih tarafından kaleme alınan "Yahşi Fakih Menakıbnamesi"dir.
- Aşıkpaşazade, "Aşıkpaşazade Tarihî", Ahmedî'nin "İskendername"si, Neşri ve Oruç Bey, Enveri, Ruhi Çelebi ve Karamani Mehmet Paşa gibi tarihçilerin eserleri de önemlidir.
- Osmanlı Beyliği'nin kurucusu Osman Bey'in ismi ilk defa Bizanslı tarihçi Yeoryos Pahimeris'in "Bizanslı Gözüyle Türkler" adlı eserinde geçmektedir.

B.BEYLİKTEN DEVLETE SİYASİ VE ASKERİ GELİŞMELER

1. Kayı Aşireti'nin Kökeni ve Anadolu'ya Gelişi

- Osmanlılar; Oğuzların, Bozok Kolu'na bağlı **Günhan Soyu**'nun **Kayı Boyu**'na mensuptur.
- Kayı Boyu'nun damgası **iki ok arasında yay** şeklindedir. **II. Murat Dönemi**'nde basılan paralara ve dökülen toplara Kayı Boyu'nun damgalarının vurulmuştur.
- Kayı Boyu Anadolu'da sırasıyla **Ahlat, Karacadağ** daha sonra da **Söğüt ve Domaniç**'e uç beyliği olarak yerleşmişlerdir.
- Ertuğrul Gazi'nin babası **Gündüz Alp** tir.

2. Osmanlıların İlk Fethin Bölgesi - Bitinya

Kocaeli, Sakarya, Bilecik, Bursa, İznik, Düzce, Yalova, Bolu, Bartın ve Zonguldak illerini kapsayan coğrafi alanın antik çağ sonrasındaki adıdır.

Tarih	Önemli Siyasi Gelişmeler
1302	Koyunhisar Muharebesi
1326	Bursa'nın Fethi
1329	Palekanon Savaşı
1331	İznik'in Fethi
1337	İzmit'in Fethi
1345	Karesi Beyliği'nin alınması
1353	Çimpe Kalesi'nin alınması
1363	Edirne'nin Fethi
1371	Çirmen Savaşı
1389	I. Kosova Savaşı
1396	Niğbolu Savaşı
1402	Ankara Savaşı
1402 - 1413	Fetret Devri
1444	Edirne Segedin Antlaşması
1444	Varna Savaşı
1448	II. Kosova Savaşı

3. Osman Gazi Dönemi (Fahruddin)

- Osmanlı Beyliği'nin kuruluşuna giden süreçte **Aygut Alp, Turgut Alp, Konur Alp, Hasan Alp, Akça Koca, Samsa Çavuş** gibi uç liderleri önemli rol oynamıştır.
- **Gaziân-ı Rûm, Ahîyân-ı Rûm, Abdalân-ı Rûm ve Bâciyân-ı Rûm** gibi grupları uyumla birleştirmesi de Osman Gazi'nin ön plana çıkmasını sağlayan etmenlerden olmuştur.
- **Yarhisar, Kulacahisar, Karacahisar, İnegöl ve Bilecik**'i almıştır.
- İlk Bizans - Osmanlı Savaşı olan **1302 Koyunhisar Savaşı**'nı kazanmıştır.
- **Timar sistemi** ilk kez uygulanmıştır.
- İlk Osmanlı parası "**Mangır**" (Bakır) bastırılmıştır.
- Osman Gazi, **Bursa Kuşatması** sırasında hayatını kaybetmiştir.

4. Orhan Bey Dönemi (İltiyarüddin)

- **1321'de Mudanya**'yı fethetmiştir.
- **1326'da Bursa** fethetmiştir.
- **1329'da Palekanon (Maltepe)** önlerinde yapılan savaşta, Bizans ordusu mağlup edilmiştir.
- **1331'de İznik**, **1337'de İzmit** alınmıştır.
- **Karesioğulları Beyliği** ele geçirilmiş ve böylece Osmanlıların donanmasının çekirdeği oluşturulmuştur.
- Rumeli'de **Çimpe Kalesi** Bizans'tan alınmıştır.
- Eratna Beyliği'ne bağlı **Ankara ve Sivrihisar**'ı bir orduyla **1354'te** ele geçirdi.

Etkinlik-9

Aşağıdaki ifadelerle ilişkilendirebileceğiniz kutuculardaki isimleri boş bırakılan yerlere yazınız.

Şehzade Mustafa	II. Mehmet	Alaaddin Bey	Musa Çelebi	Orhan Gazi
Osman Gazi	I. Bayezit	I. Murat	Süleyman Çelebi	II. Murat
1.	Balkanlar için stratejik konumdaki Edirne'yi fethederek Balkan fetihleri için bir üs hâline getiren Osmanlı padişahı.			
2.	Osmanlı tarihinde ilk parayı bastırarak adına hutbe okutan Osmanlı padişahı.			
3.	Orhan Bey Dönemi'nde Osmanlı askerlerinin Çimpe Kalesi'ne yerleşmesinden sonra çevredeki kaleleri fetheden Osmanlı şehzadesi.			
4.	Sultan II.Murat Han'ın Haçlılarla 1444 yılında imzaladığı Edirne Segedin Antlaşması'nın ardından tahta geçirdiği şehzadesi.			
5.	Fetret Dönemi'nde Çelebi Mehmet'i en fazla uğraştıran Osmanlı şehzadesi.			
6.	Orhan Bey'in devlet işlerinde kendisine yardımcı olması amacıyla vezir olarak atadığı kardeşi.			
7.	İstanbul'u ilk defa kuşatan ancak Niğbolu Savaşı nedeniyle kuşatmayı kaldıran Osmanlı padişahı.			
8.	Varna ve II. Kosova Muharebelerinde birleşik Haçlı kuvvetlerine karşı zafer kazanarak Balkanlarda kalıcılığı sağlayan Osmanlı padişahı.			
9.	Ankara Savaşı'ndan sonra Timur tarafından Semerkant'a esir olarak götürülen Osmanlı şehzadesi.			
10.	1329 yılında Palekanon Muharebesi'ni kazanarak Bizans'ın, Anadolu'da kalan son topraklarından da ümidini kestiren padişah.			

Etkinlik-10

Aşağıda karışık olarak verilen Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi'nde meydana gelen gelişmeleri kronolojik olarak sıralayınız.

Palekanon Muharebesi	Ankara Savaşı	II. Kosova Muharebesi	Niğbolu Muharebesi	Koyunhisar Muhaberesi	Varna Muhaberesi
01 1302:			1329:		02
03 1396:			1402:		04
05 1444:			1448:		06

Etkinlik-11

Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi'yle ilgili verilen aşağıdaki soruların sonunda boş bırakılan yerlere kutucuklarda verilen kelimelerden uygun olanları yazınız.

Köse Mihal	Karacahisar	Bursa	İznik	Bilecik
Sırsındığı	Yarhisar	Bizans	İzmit	İnegöl
Çelebi Mehmet	Karesioğulları	I. Murat	I. Kosova	Güzelcehisar (Anadolu Hisarı)
Fahrüddin	Çandarlı Kara Halil Paşa	İbn-i Battuta	Germiyanogulları	Sultan-ı İklimi Rum

- Osman Bey ve Orhan Bey dönemlerinde Bizans'a karşı genişleme politikası gereği hangi şehirler fethedilmiştir?
- Osmanlı Devleti, Koyunhisar ve Palekanon muharebelerinde hangi devlete karşı zafer kazanmıştır?
- Osmanlı'nın hizmetine girip yararlıklar gösteren Harmankaya tekfurı kimdir?
- İlk Osmanlı kadısının atandığı şehir hangisidir?
- Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in lakabı nedir?
- Evrenuz Bey, Hacı İlbeyi ve Ece Halil gibi ünlü komutanlar hangi beyliğin Osmanlı'ya katılması ile geçmiştir?
- Orhan Bey için, seyahatnamesinde, "Türkmen hükümdarların en ulusu" diye bahseden ünlü seyyah kimdir?
- Osmanlı Devleti ile Haçlı ordusu arasında yapılan ve Osmanlı'nın galibiyetiyle sonuçlanan ilk Osmanlı-Haçlı savaşının adı nedir?
- I.Kosova Savaşı sonrasında, savaş alanında gezerken, Miloş adında bir Sırp askeri tarafından şehit edilen Osmanlı padişahı kimdir?
- Osmanlı Devleti'nde ilk defa top, hangi savaşta kullanılmıştır?
- Osmanlı Devleti'nde görev yapan ilk vezir-i azam kimdir?
- Hangi Anadolu Beyliği, Osmanlı Devleti'ne çeyiz yolu ile bağlanmıştır?
- Niğbolu Savaşı sonrası halife, Yıldırım Bayezit'e hangi ünvanı vermiştir?
- Yıldırım Bayezit, İstanbul kuşatmasında Bizans'a Karadeniz üzerinden gelebilecek yardımı kesmek amacıyla hangi yapıyı inşa ettirmiştir?
- Osmanlı Devleti'ni parçalanmışlıktan kurtararak yeniden derleyip toplayan ve Osmanlı Devleti'nin "İkinci Kurucusu" ünvanını alan Osmanlı hükümdarı kimdir?

1. Moğol istilası sonucu yerinden yurdundan çıkarılan Türkmen toplulukları daha güvenli gördükleri Bizans sınırlarına yönelmiştir. Bu topluluklar Bitinya Bölgesi'ndeki Ertuğrul Gazi önderliğindeki Kayıların İslamiyet uğruna yaptıkları mücadelelerde yer almıştır. Bu destek ve mücadeleler Söğüt'te üç yüz çadırılık bir aşiretin kısa sürede üç kıtaya hükmedecek bir konuma gelmesinde etken olmuştur.

Bu bilgilere aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Osmanlıların Türkmenlerin idaresinde planlı siyaset izlediği
B) Moğolların Türkmenleri Bizans ile mücadeleye yönlendirdiği
C) Bitinya bölgesinde sadece Bizans'ın hâkimiyet kurduğu
D) Moğolların gaza ve cihat faaliyetlerini desteklediği
E) Moğol istilası sonucunda Anadolu'da Türkmen aşiretlerinin kalmadığı

2. • 363'te Bizans'ın Rumeli'deki en önemli şehirlerinden olan Edirne'yi fethetmiştir.
• Rumeli Bölgesi'nde oluşturduğu beylerbeyliğinin merkezini Manastır olarak belirlemiştir.

Bu bilgide söz edilen Osmanlı padişahı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) I. Murat
B) Orhan Bey
C) Çelebi Mehmet
D) Yıldırım Bayezit
E) II. Murat

3. Osmanlıların Rumeli ve Balkan fetihleri sırasında bazı Anadolu'daki Türkmen beyliklerinin gerek Bizans gerekse Balkan devletleri ile ittifak yaptıkları görülmüştür.

Buna göre;

- I. Anadolu'da beylikler arasında çıkar çatışmasının yaşandığı,
II. Osmanlıların güçlenmesini bazı beyliklerin çıkarlarına aykırı gördüğü,
III. devletler arasında ittifakların oluşumunda dinî inanışların etkili olmadığı,

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) I ve III
E) I, II ve III

4. • Fetret Devri denilen ve on bir yıl süren kardeşler mücadelesini bitirerek devletin ikinci kurucusu olarak anılmıştır.
• Saruhanoğullarına son vererek Ankara Savaşı'ndan sonra bozulan Anadolu Türk siyasi birliğini yeniden sağlamaya çalışmıştır.

Bu bilgide bazı özellikleri verilen Osmanlı padişahı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çelebi Mehmet
B) Orhan Gazi
C) Yıldırım Bayezit
D) Osman Gazi
E) II. Murat

5. Osmanlı Devleti ile Haçlılar arasında 1396 yılında gerçekleşen Niğbolu Savaşı'nı Osmanlılar kazanmış ve zafer sonrasında Abbasi halifesi I. Bayezid'e "Sultanı İklîmi Rum" ünvanını vermiştir.

Bu durumun,

- I. Bizans ile dostluk ilişkilerinin başlatılması,
II. Tımar sisteminin kurulması,
III. Osmanlıların İslam dünyasında saygınlığının artması

gelişmelerinden hangilerine ortam hazırladığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve III
E) I, II ve III

6. 1402 yılında meydana gelen Ankara Savaşı'ndan sonra meydana gelen;

- I. Timur'un Anadolu beyliklerini yeniden kurması,
II. Timur ve ordusunun savaştan sonra Semerkant'a dönmesi,
III. I. Bayezit'in ölümünün ardından Timur'un, Musa Çelebi'ye hilat, kemer ve kılıç göndermesi

durumlarından hangilerinin Timur'un asıl amacının Anadolu'da egemenlik kurmak olmadığını kanıtladığı?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve III
E) I, II ve III

7. Osmanlı Devleti, XIV ve XV. yüzyıllarda Batı'da Haçlı İttifakları, Doğu'da ise Timur ile mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Osmanlı'nın yaşadığı bu gelişmelerin;

- I. İstanbul'un alınması,
- II. düzenli ordunun kurulması,
- III. Anadolu Türk siyasi birliğinin oluşturulması

durumlarından hangilerinin gecikmesine neden olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

8. 1444 yılında Macarlar ile Osmanlılar arasında imzalanan Edirne-Segedin Antlaşması'nın;

- Antlaşma ile taraflar arasında 10 yıl süreyle barış sağlanacak,
- Sırlardan alınan topraklar geri verilecek ve Sırp krallığı yeniden kurulacak,
- Bulgaristan toprakları Osmanlı'da kalacak,
- Eflak, Macaristan egemenliğine girecek Osmanlılara vergi verecek

maddeleri dikkate alındığında aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Osmanlılar toprak kaybına uğramıştır.
B) Antlaşma süreli düzenlenmiştir.
C) Balkanlara yapılan iskân politikası sona ermiştir.
D) Balkanların siyasi haritası değişmiştir.
E) Osmanlı hazinesine kaynak oluşturulmuştur.

9. Ankara Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan Fetret Dönemi'nin yaratmış olduğu otorite boşluğundan faydalanarak bulunduğu bölgede taraftar toplayan Şeyh Bedrettin, Osmanlı Devleti'ne karşı olan bazı kesimlere yönelik propaganda faaliyetlerinde bulunmuş, bu kimselerin isyanına neden olmuştur.

Yalnız bu bilgilere Osmanlı Devleti ile ilgili;

- I. Veraset sistemi belirsizdir.
- II. Siyasi ve askerî bunalımlar iç sorunlara dönüşmüştür.
- III. Devlet otoritesi sarsılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabılır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

10. Orhan Gazi, Bizans'ta yaşanan taht kavgalarında kayınpederi olan Kantakuzenos'e yardım etmiş ve tahta geçmesini sağlamıştır. Daha sonra Balkan topraklarında zor durumda kalan Bizans, Sırlara karşı Orhan Gazi'den bir kez daha yardım istemiş ve karşılık olarak da Gelibolu'daki Çimpe Kalesi'ni, Osmanlılara vermiştir.

Bu bilgiye bakarak,

- I. Osmanlıların Bizans üzerindeki etkinliği artmıştır.
- II. Osmanlılar Anadolu'ya doğru genişlemiştir.
- III. Türklerin ilerleyişine karşı Haçlı Seferleri başlamıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabılır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

11. Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi ile ilgili aşağıdakilerden hangisinde I.'de verilenin II.'ye ortam hazırladığı savunulamaz?

	I	II
A)	Sazlıdere Savaşı'nın kazanılması	Edirne'nin fethedilmesi
B)	Çimpe Kalesi'nin alınması	Rumeli'ye geçilmesi
C)	Karesioğullarının ele geçirilmesi	Deniz gücünün artması
D)	Ankara Savaşı'nın yapılması	Anadolu Türk siyasi birliğinin bozulması
E)	Sırsındığı Savaşı'nın kazanılması	Bursa'nın fethedilmesi

12. Yıldırım Bayezit'in İstanbul kuşatması sonrasında Bizans ile Osmanlı Devleti arasında yapılan antlaşmanın;

- İstanbul'da bir Türk mahallesi kurulacak.
- İstanbul'da bir camii inşa edilecek.
- İstanbul'da bulunan Türklerin davalarına bakmak için kadı atanacak.
- Bizans, Osmanlı Devleti'ne vergi ödeyecek.

maddeleri dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

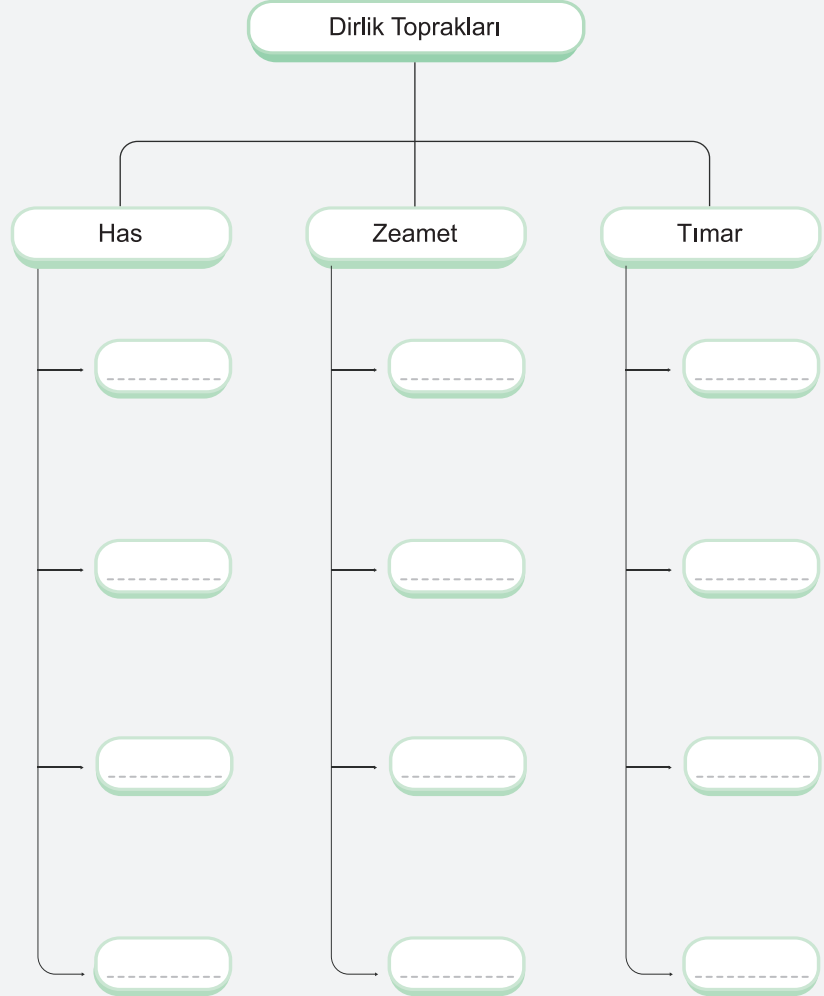
- A) Bizans'ın, Osmanlıların siyasi üstünlüğünü kabul ettiğine
B) Bizans'a uygulanan maddi yaptırımın artırıldığına
C) İstanbul'da yaşayan Müslümanların haklarının korunduğuna
D) Osmanlı Devleti'nin Rumeli ve Anadolu topraklarının birleştiğine
E) Osmanlıların Bizans'ın içişlerine karıştığına

Etkinlik-19

Aşağıda Osmanlı Devleti'ndeki Dirlik topraklarıyla ilgili verilen bilgileri ilişkili olduğu Dirlik toprağının bölümüyle ilişkilendiriniz.

- A Yıllık geliri 20.000 akçeye kadar olan arazilerdir.
- B Bu topraklardaki "kılıç" denen ilk 3.000 akçesi tımarlı sipahiye aittir.
- C Bu araziler divan kâtibi, çavuş ve müteferrika gibi orta dereceli devlet memurlarına tahsis edilmiştir.
- Ç Yıllık geliri 100.000 akçe ve bundan daha yüksek arazilerdir.
- D Bu araziler savaşlarda yararlılık gösteren askerlere verilmiştir.
- E Padişah ve üst derecede görev alan devlet adamlarına verilmektedir.
- F Yıllık geliri 20.000 ile 100.000 akçe arasında olan arazilerdir.
- G Yıllık geliri 3.000 akçesi için bir cebelü yetiştirilir.

Etkinlik-20

Aşağıdaki tabloda verilen mirî ve mülk topraklarının özelliklerini tamamlayınız.

Mirî Topraklar

1. Devlete ait topraklardır.

2.

3.

4.

Mülk Topraklar

1. Kişilerin mülkiyetindeki topraklardır.

2.

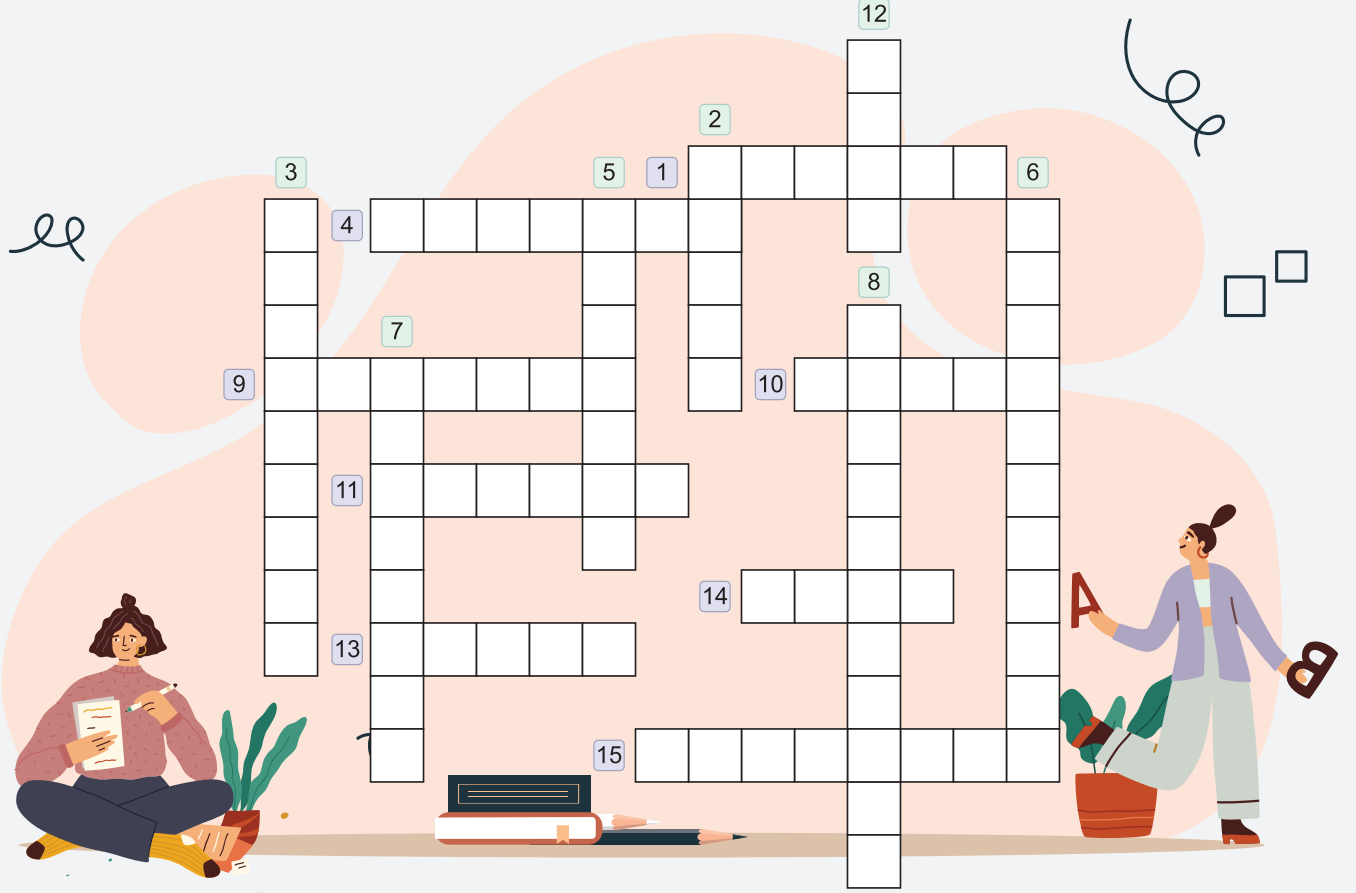
3.

4.

Etkinlik-21

Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

SOLDAN SAĞA

1	Tımar sisteminin uygulanmasında ilk aşama, fethedilen bölgelerin vergi gelirlerini yazılı tespit etmektir.
4	Savaşlarda tünel, kanal, siper açan; tünel ve kanallara patlayıcı yerleştirerek kale ile surların yıkılmasını sağlayan askerlerdir.
9	Geliri doğrudan merkez hazinesine aktarılan arazilerdir.
10	Osmanlı Devleti'nde devlet görevlisi olmayan, gerek tarımda gerekse başka sektörde çalışarak geçimini sağlayan vergi yükümlüsü halka verilen isim.
11	Savaşta esir edilenlerden beşte birinin devlet hizmetine alınarak yetiştirilmesi usulü.
13	Yeniçerilerin üç ayda bir aldığı maaş.
14	Orhan Bey Dönemi'nde gönüllü Türk gençlerinden seçilen ve beylerbeyinin hizmetinde savaşlara katılan askerî teşkilat.
15	Orhan Bey Dönemi'nde Türk gençlerinden meydana getirilen düzenli birliklerdeki atlı askerler.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2	Devlet görevlilerine hizmetleri karşılığında belirli bir bölgenin vergi toplama yetkisinin devredilmesidir.
3	Padişahın annesi ve kızlarına verilen arazilerdir.
5	Savaşa katılan, savaşan, harbeden kimse.
6	Savaşçı dervişlerin oluşturduğu teşkilata verilen isim.
7	Kapıkulu, Osmanlı Devleti'nin sürekli ordusunu oluşturan ve doğrudan padişaha bağlı olan yaya, atlı ve teknik sınıftan asker ocaklarına ve bu sisteme verilen.
8	Osmanlı Devleti'nin savaşlarda düşmanlarına karşı üstünlük kurması ve padişahların merkezî otoritesini sağlamasında etkili olan, Avrupa'daki ilk profesyonel ve daimî ordu.
12	Yeniçerilerin başlığına verilen isim.

1. • XVII. yüzyıl başlarına kadar Osmanlı ordusunun en kalabalık kısmını oluşturmuşlardır.
- Atlı birlikler şeklinde teşkilatlanmıştır.
- Barış dönemlerinde askerler tarımla uğraşmışlardır.
- Eyalet ordusunun en önemli bölümüdür.

Hakkında bazı bilgiler verilen Osmanlı ordusunun bu bölümü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yeniçeriler B) Müsellemler C) Cebeciler
D) Tımarlı sipahiler E) Garipler

2. Osmanlı ordusunun temelini oluşturan eyalet askerlerinin bölümleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) Deliler B) Yeniçeriler C) Beşliler
D) Akıncılar E) Yörükler

3. Aşağıdakilerden hangisi tımar sisteminin Osmanlı Devleti'ne sağladığı kazanımlar arasında gösterilemez?

- A) Her an savaşa hazır bir ordunun yetiştirilmesi
- B) Üretimde devamlılığın sağlanması
- C) Devlet otoritesinin taşraya kadar taşınması
- D) Merkez hazinesinin giderlerinin artırılması
- E) Fetih hareketlerinin teşvik edilmesi

4. Moğolca silah, zırh anlamına gelen ---- kelimesinden üretilen ----, zırhlı, teçhizatlı asker anlamına gelmektedir.

Bu bilgideki boşluklar aşağıdakilerden hangileriyle doldurulmalıdır?

- A) Pençik – Devşirme B) Gaziyan-ı Rum-Kapıkulu
C) Cebe – cebelü D) Tımar – müsellemler
E) Medrese – müderris

5. • Tımar toprakları satılamaz, vakfedilemez, miras bırakılamazdı.
- Tımar toprakları sipahinin ya da köylünün elinden keyfi olarak alınamazdı.
- Sipahi sefere katılmazsa o yılın ürününe devlet el koyardı.

Osmanlı Devleti'nin tımar sisteminde alınan bu tedbirlerle aşağıdakilerden hangisini önlemeye çalıştığı söylenebilir?

- A) Tarım ürünü çeşitliliğinin azalmasını
- B) Merkezi otoriteye karşı feodal yapılanmanın oluşmasını
- C) Köylüler arasında çatışmalar yaşanmasını
- D) Gümrük vergilerinin azalmasını
- E) Ülke genelinde göç hareketlerinin teşvik edilmesini

6. Kazasker Çandarlı Kara Halil'in çalışmalarıyla savaşta ele geçirilen esirlerin beşte birini asker olarak yetiştirilmek üzere devlet tarafından alınması uygulamasına verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cebelü B) Pencik C) Dirlık
D) Devşirme sistemi E) Yaya

7. Kapıkulu asker adaylarının bu ocağa alınmadan önce Anadolu'daki Müslüman ailelerin yanına verilmesi uygulamasıyla,

- I. Türk-İslam âdet ve geleneklerinin öğrenilmesi,
- II. askerlerin fetihlerde cihat ve gaza kültürüyle hareket etmesi,
- III. devlet kültürünün adaylara benimsetilmek istenmesi

durumlarından hangilerinin amaçlandığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

8. Osmanlı Devleti'nde devşirme sisteminin uygulanmasına ilişkin;

- I. Çocukların bilgileri, fiziksel özellikleri de dâhil olmak üzere en ince ayrıntısına kadar defterlere kaydedilmiştir.
- II. Devşirme oğlanları önce Türk köylüsünün yanına verilmiştir.
- III. Devşirme işi ihtiyaca göre üç, beş veya yedi yılda bir yapılmıştır.

bilgilerinden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

9. Osmanlı Devleti'nde uygulanan "Pençik" sisteminin uygulanamaz hâle gelmesinde;

- I. Ankara Savaşı'ndan sonra fetihlerin bir süre durması,
- II. Anadolu ve Rumeli'de yaygın olarak Tımar sisteminin uygulanması,
- III. Pençik sistemine karşı ülke genelinde isyanlar çıkması

durumlarından hangileri etkili olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

10. Osmanlı Devleti'nin temel askerî unsurlarından biri olan Yeniçeri Ocağı ile ilgili,

- I. Atlı ve yaya olmak üzere çeşitli bölümleri oluşturulmuştur.
- II. Osmanlı Devleti'nin ücretli daimî ordusudur.
- III. Padişahın merkezî otoritesinin temelini oluşturmuşlardır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

11. Aşağıdaki Osmanlı askerî birimlerinden hangisi Kapıkulu piyadeleri sınıfı içinde yer almaz?

4K

- A) Cebeciler B) Azepler
C) Yeniçeriler D) Acemiler
E) Topçular

12. Osmanlı Devleti'nin devşirme sistemine Yahudi toplumunu dâhil etmemesinin nedenleri arasında;

- I. devşirme usulünün gönüllülük esasına dayalı olması,
- II. şehir toplumu olmaları ve kültürel kimliklerinin erken oluşması,
- III. ilk tek tanrılı inancın Musevilik olması

durumlarından hangileri gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

Etkinlik-1

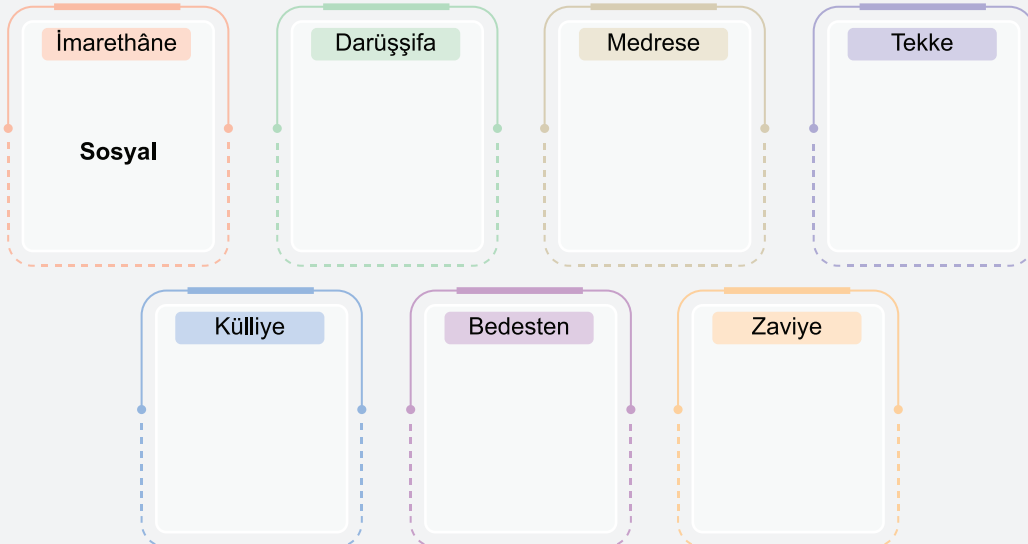
Aşağıdaki yargılardan doğru olanların yanına “D”, yanlış olanların başına “Y” yazınız.

1. ☐ Osmanlılar fethettiği yerlerde yeni şehirler kurmak yerine var olan şehirleri imar etmişlerdir.
2. ☐ Osmanlı ülkesinin doğusunda yer alan Çimpe Kalesi, uzun süre uç (sınır) olma özelliğini korumuştur.
3. ☐ Hem dinî açıdan Müslüman, Hristiyan, Yahudi nüfus hem de etnik ve kültürel olarak Türk, Arnavut, Arap, Boşnak, Kürt, Rum, Ermeni, Roman, Latin ve Frenk gibi çok çeşitli unsurlar Osmanlı İstanbul'unda birlikte var olmuşlardır.
4. ☐ Osmanlı şehirciliğinin en önemli unsurları arasında idari ve hukuki anlamda önemli bir memur olarak karşımıza çıkan “kadı” sayılabilir.
5. ☐ Osmanlılarda şehirlerin güvenliğini müderrisler sağlamıştır.
6. ☐ Osmanlı Devleti'nin bir bölgeyi fethini müteakip, o bölgede yaşayan halk arasında mezhep birliği sağlanmıştır.
7. ☐ Osmanlılarda şehir kültürü, tek ırk, din ve ekonomi yapı üzerine tesis edilmiştir.
8. ☐ Vakıf, imaret gibi kurumlar Osmanlı şehirlerinin gelişimine katkı sunmuştur.
9. ☐ Osmanlılarda şehircilik anlayışı sadece Türk-İslam mimarisine göre şekillendirilmiştir.
10. ☐ Osmanlıda şehirlerdeki mahalleler çoğunlukla bir camii veya mescit etrafında kurulan sosyal olarak gayet kapalı, içe dönük ve tutucu birimlerdir.

Etkinlik-2

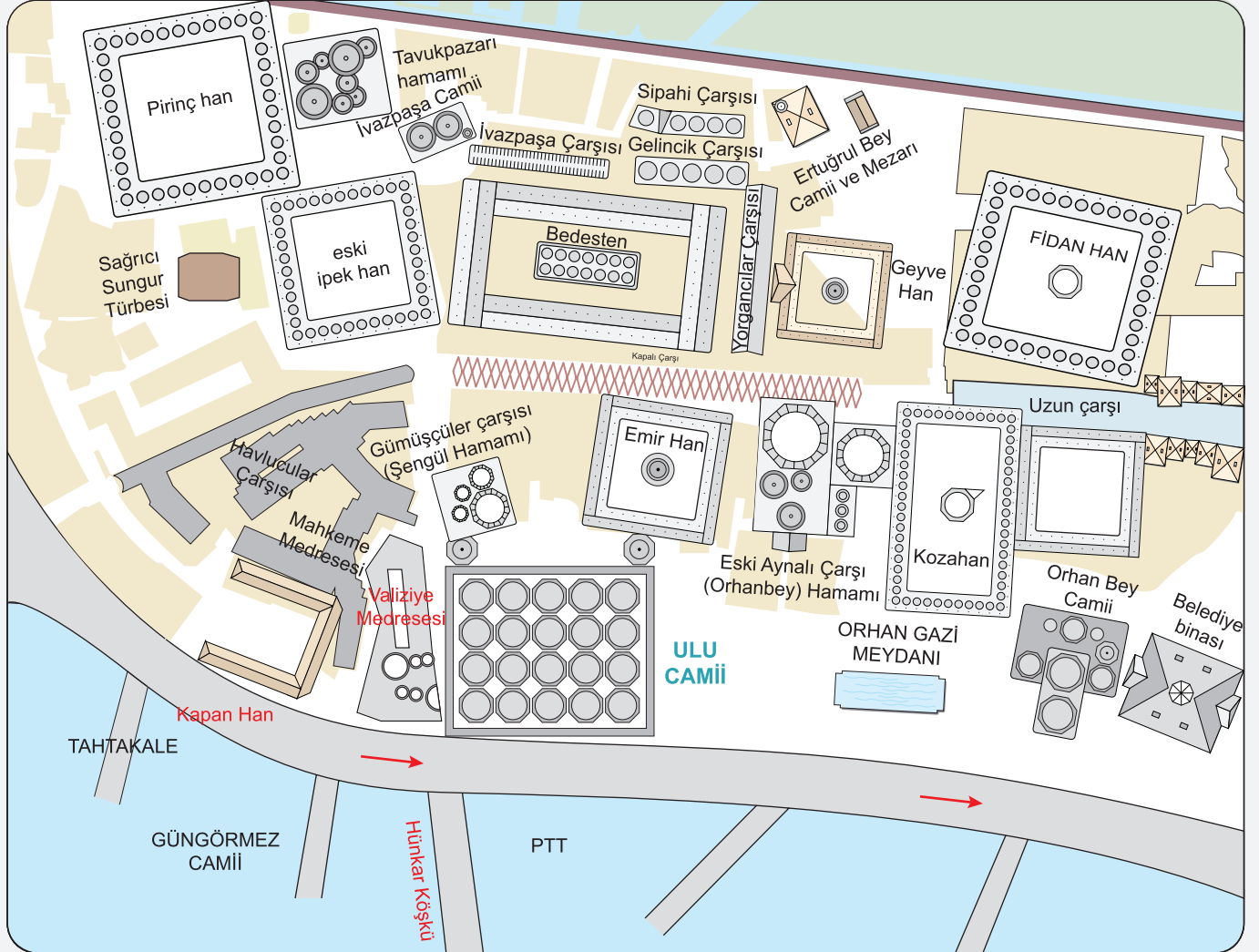
Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında önemli katkıları olan aşağıdaki yapıların hangi alanda hizmet verdiğini örnekteki gibi yazınız.

Etkinlik-7

Aşağıda Bursa "Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi Kroki" verilmiştir. Krokiyi inceleyerek verilen soruları cevaplayınız.

1. Krokideki Osmanlı Devleti'nde eğitim sistemi içerisinde faaliyet gösteren yapıları yazınız.

2. Krokiden hareketle Osmanlılar hangi yapıları ticaretin geliştirilmesi amacıyla oluşturmuştur?

3. Krokiye göre Osmanlı Devleti'nde şehir mimarisi oluşturulurken hangi yapıların kurulmasına önem verilmiştir?

10. SINIF 2.ÜNİTE - BEYLİKTE DEVLETE OSMANLI (1299-1453) - YAZILI SENARYOSU - 3

Adı Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

Puan:

1. Aşağıdaki tarihçilerin Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair öne sürdüğü farklı görüşleri kısaca açıklayınız.

H. A. Gibbons

Fuat Köprülü

2. Osmanlı Beyliği'nin kısa sürede büyümesinin nedenlerinden beş tanesini yazınız.

3. Orhan Bey ve I. Murat Dönemi'nde Anadolu Türk birliğini sağlamaya yönelik faaliyetler nelerdir?

4.

1402 Ankara Savaşı Sonrasında Yaşanan Fetret Devri'nde
Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Balkan Topraklarındaki Genel Durumu

ANADOLU

- Şehzadeler arasında kavga yaşanmıştır.
- Tahtta bir padişah yoktur.
- Anadolu beyliklerinin çoğu Osmanlıdan ayrılmıştır.

BALKANLAR

- Şehzadeler arasında kavga yaşanmıştır.
- Tahtta bir padişah yoktur.
- Önemli bir toprak kaybı yaşanmamıştır.

Fetret Devrinde Anadolu ve Balkanların durumu karşılaştırıldığında Balkanlarda önemli bir toprak kayıplarının yaşanmamasının nedenleri neler olabilir? Açıklayınız.

5. I. Maltepe Savaşı
II. II. Kosova Savaşı
III. Koyunhisar Savaşı

Yukarıda verilen savaşları kronolojik sıraya göre yazınız.

6. Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi'nde Haçlılarla yaptığı savaşların isimlerini yazınız.

7. Osmanlı Devleti'nde Yeniçeriler, Kapıkulu Ocaklarının en temel ve en kalabalık grubuydu. I. Murat zamanında ilk önce Edirne'de kuruldu. Yeniçeriler, padişahın merkezî otoritesinin temelini oluşturmuştur. Yeniçeriler sayesinde padişah, uç beylerinin nüfuz ve otoritesini dengelemiştir. Yeniçeriler sıkı bir eğitim görürler; ok, yay, kılıç, balta ve gürz gibi çağın silahlarını en iyi şekilde kullanırlardı. Yeniçeriler, yaya olarak savaşır ve savaş sırasında merkezde, padişahın yanında bulunurlardı. Yeniçeri Ocağı'nın komutanına yeniçeri ağası denirdi. Yılda bir elbise ve üç ayda bir "ulufe" denen maaş alan yeniçeriler, Kapıkulu ordusunun en itibarlı birlikleri arasındaydı. Merkezde ya da yakın kırsallarda yaşarlar, askerlik dışında başka işlerle ilgilenmezler ve emekli olana kadar da evlenmezlerdi.

Yeniçerilerle ilgili bu bilgilerden hareketle aşağıdaki çıkarımlardan hangilerine ulaşamaz?

- a) Ücretli ordu olarak kuruldukları
- b) Tımarlı sipahilerle aynı maaşı aldıkları
- c) Devlet otoritesini korudukları
- d) Savaş sırasında Osmanlı ordusunun süvari gücünü oluşturdıkları
- e) Devlet içerisindeki çeşitli grupların gücünü sınırladıkları

8. Tımar sisteminin Osmanlı ekonomisine katkıları nelerdir? Açıklayınız.

9. Aşağıdaki kavramları açıklayınız.

- Has
- Zeamet
- Tımar

10. Osman Gazi zamanına atfedilen bir söylenti şeriatla örf arasındaki çatışmayı belirtir: Pazar bac'ı (vergesi) alınması hakkında bir öneri karşısında Osman Gazi: "Tanrı mı buyurdu, yoksa beyler kendiler mi istediler?" diye sorar. Biri "Töredir Padişahım ezelden kalmıştır." der. Osman Gazi onu şiddetle azarlar. Sonra yine aynı kişi: "Padişahım bu bazarı bekleyenlere âdettir kim satış yaparsa bir nesnecik vereler." diye açıklayınca kabul eder. Bac kanunu yapılır. Burada şeriat dışı bir verginin âdet olması ve hükümdarın iradesi ile kanunlaşma süreci açık bir biçimde belirtilmiştir.

Bu bilgiden hareketle Osmanlı hukuk sisteminde bir verginin alınabilmesi için gerekli şartlar nelerdir? Açıklayınız.

Ünite Konu Başlıkları

Osmanlı Devleti'nin Cihan Devleti Hâline Gelmesi
1453-1683

Osmanlı Devleti'nin Yönetim ve Ordu Yapısında
Meydana Gelen Değişim

Avrupa'nın Sömürgeci Politikaları

Osmanlı Devleti'nde Öne Çıkan İsyanlar

1453-1683 Yılları Arasında Osmanlı Devleti'nde Bilim,
Kültür, Eğitim ve Sanat Alanında Yaşanan Gelişmeler

Bu ünite de neler öğreneceğiz?

1453-1683 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerin Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesindeki rolünü

1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin yönetim ve ordu yapısında meydana gelen değişim ve sürekliliğini

Avrupalıların sömürgeci politikalarının etkilerini

1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde öne çıkan isyanların neden ve sonuçlarını

1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında ortaya çıkan gelişmelere ilişkin oluşturduğu özgün ürünlerini

Kısa Bilgiler

İSTANBUL'UN FETHİ 29 MAYIS 1453

FETHİN NEDENLERİ

- Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü sağlamak.
- Bizans'ın, Osmanlı şehzadelerini kıskırtması.
- Bizans'ın Anadolu beyliklerini Osmanlıya karşı kıskırtması.
- Bizans'ın Haçlıları Osmanlı üzerine kıskırtması.
- İstanbul'un Asya'yı Avrupa'ya, Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan bir konumda bulunması.
- Osmanlıların İpek Yolu'na hâkim olmak istemesi.
- Karadeniz ticaret yolunu ele geçirme düşüncesi.
- Hz. Muhammet'in hadisi-şerifi.

FETHİ İÇİN YAPILAN HAZIRLIKLAR

- Osmanlı'nın Fethi İçin Yaptığı Hazırlıklar;**
- Karadeniz'den gelebilecek yardımları önlemek amacıyla **Rumeli Hisarı** yaptırılmıştır.
 - Türk mühendisler ve Macar asıllı Urban'a "**Şahi**" adı verilen büyük toplar döktürülmüştür.
 - Tekereklil kuleler hazırlanmıştır.
 - 400 parçalık güçlü bir donanma oluşturulmuştur.
 - Eflak, Sırbistan, Venedik ve Karamanoğulları ile var olan antlaşmalar yenilenmiştir.
 - Balkanlara öncü birlikler konumlandırılmıştır.
- Bizans'ın Aldığı Savunma Tedbirleri;**
- Surlar ve kaleler onarılmıştır.
 - Halîç'e zincir çekilmiştir.
 - "**Greuva**" denilen Rum Ateşi hazırlanmıştır.
 - Papadan yeniden yardım istenmiştir. Bunun için Ayasofya Kilisesi'nde ayin düzenlenmiştir.

FETHİN SONUÇLARI

- İstanbul'un Fethinin Türk Tarihî Açısından Sonuçları;**
- Osmanlı'nın "**toprak bütünlüğü**" sağlanmıştır.
 - Osmanlı, "**imparatorluk**" konumuna ulaşmıştır.
 - Osmanlı "**Yükselme Dönemi**" başlamıştır.
 - İstanbul, Osmanlı'nın **başkenti** olmuştur.
 - **Boğazlar, Karadeniz ve İpek** ticaret yolları Osmanlılara geçmiştir.
 - II. Mehmet "**Fatih**" (Fetheden) ünvanını almış ve "**Sultan'ul - Berreyn ve Hakan'ul-Bahreyn**" (iki kıta ile iki denizin hâkimi) olarak anılmaya başlamıştır. II. Mehmet "**Kayser-i Rum**" ünvanı da kullanmıştır.
 - Fethi, "**Feth-i Mübin**" olarak isimlendirilmiştir.
- Dünya Tarihî Açısından Sonuçları;**
- Fethiye büyük toprakların kullanımı Avrupa'da **feodal sistemi zayıflatmış** mutlak krallıkların güçlenmesine neden olmuştur.
 - Orta Çağ kapanmış, Yeni Çağ başlamıştır.
 - Avrupa'da **Rönesans** hareketlerinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur.
 - Coğrafi Keşiflerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

II. MEHMET (FATİH) DÖNEMİ

BALKANLARDA YAPILAN FETİHLER

- Eflak, Boğdan, Bosna, Hersek, Sırbistan, Karadağ, Arnavutluk, Mora ele geçirilmiştir.

ANADOLU'DA YAPILAN FETİHLER

- Cenevizlilerden **Amasra** alınmıştır. İsfendiyaroğullarından **Kastamonu** ve **Sinop** alınmıştır.
- 1461'de **Trabzon Rum İmparatorluğu** yıkılmıştır.
- Karamanoğullarından **Konya** ve **Karaman** alınmıştır.
- Akkoyunlularla 1473'te yapılan **Otlukbeli Savaşı** kazanılmıştır.

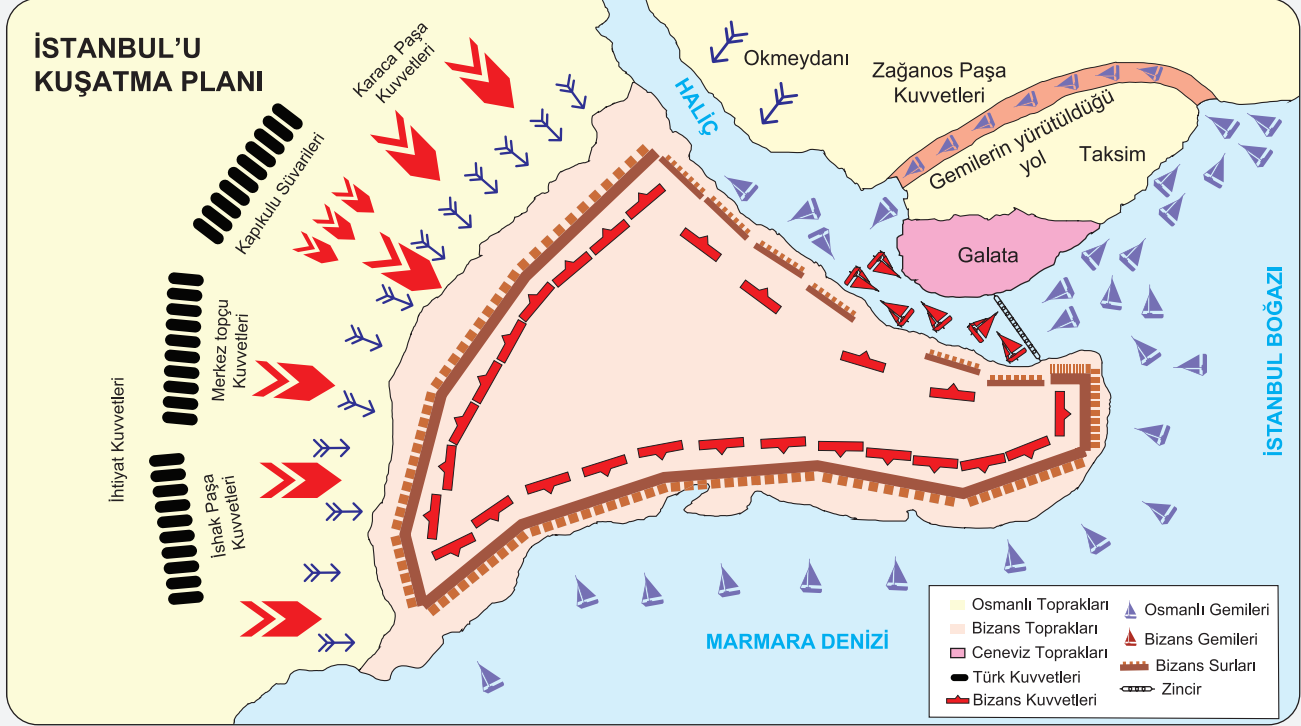
DENİZLERDE YAPILAN FETİHLER

- İmroz, Taşoz, Bozcaada, Limni, Semadirek Cenevizlilerden alınmıştır.
- Midilli, Eğriboz adaları Venediklilerden alınmıştır.
- Venediklilerle 16 yıl süren savaşların ardından yapılan antlaşma ile Venediklilere **ticarî imtiyaz** verilmiştir.
- Kıırım'ın fethi ile "**Karadeniz Türk gölü**" hâline gelmiştir.
- İtalya'nın **Otranto** şehri fethedilmiştir.
- **Mora** fethedilmiştir.

Etkinlik-3

İstanbul'un muhasarasını gösteren aşağıdaki haritayı inceleyerek ulaşabileceğiniz yargıların sonunu "✓" ile işaretleyiniz.

- 1) Osmanlılar gemileri karadan yürütmüştür. ☐
- 2) Bizans, muhasara esnasında hiç bir Hristiyan Avrupalı devletten yardım almamıştır. ☐
- 3) Bizans'ın Anadolu yakasında toprakları bulunmaktadır. ☐
- 4) Osmanlılar Bizans'ı hem karadan hem de denizden muhasara etmiştir. ☐
- 5) Osmanlı Devleti'ne Anadolu beyliklerinin tamamı asker göndermiştir. ☐
- 6) Osmanlı Devleti'nin savaşta ateşli silah kullanmıştır. ☐
- 7) Osmanlı Devleti'nin ordusunda sadece Kapıkulu askerleri yer almıştır. ☐
- 8) Haliç, İstanbul Boğazı'ndan gemi geçişine kapalıdır. ☐
- 9) Osmanlı Devleti, fetih sırasında Bizans ile diplomatik ilişki kurmamıştır. ☐
- 10) Osmanlı donanmasının tamamı kalyon adı verilen gemilerden oluşturulmuştur. ☐

Etkinlik-12

Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde meydana gelen aşağıdaki gelişmeleri kronolojik olarak yazınız.

Mohaç
Muharebesi

Preveze
Deniz Savaşı

İstanbul
Antlaşması

Zigetvar Seferi

I. Viyana
Kuşatması

1

2

3

4

5

Etkinlik-13

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kutucuklarda verilen isimlerden uygun olanlarla tamamlayınız.

Rodos

Amasya

İstanbul

Mohaç

Viyana

Hint

Kanuni

Zigetvar

Preveze

Kapitülasyon

- 1533'te Osmanlı ve Avusturya arasında imzalanan Anlaşması ile Avusturya arşidükü, Osmanlı sadrazamına denk sayılmıştır.
- Elli bini aşkın Macar ordusu Savaşı ile iki saat gibi kısa bir sürede tamamen imha edilmiştir.
- Stratejik önemi olan Adası Saint Jean (Sen Jan) şövalyelerinden alınmıştır.
- I. Süleyman'a Osmanlı tarihi içinde en derli toplu, tutarlı ve kullanışlı kanunları hazırlamış olduğu için ünvanı verilmiştir.
- Osmanlılar Barbaros Hayrettin Paşa önderliğindeki donanmasıyla Andrea Doria komutasında büyük bir Haçlı donanmasını 1538 yılında yenerek Akdeniz'i Türk gölü haline getirmiştir.
- 1555'te imzaladığı Anlaşması Osmanlıların İran ile yaptığı ilk antlaşmadır.
- Kanuni'nin son seferiyle Kalesi alınmış ve Kanuni, sefer sırasında vefat etmiştir.
- Avusturya'ya karşı Osmanlılar ve Fransa'nın yaklaşması Osmanlı Devleti'nin Fransa'ya denilen ticarî ve hukuki ayrıcalıklar tanımına yol açmıştır.
- Coğrafi keşiflerde öncü rol üslenen Portekiz'in Afrika kıtasını güneyden dolaşarak Hint Okyanusu'na ulaşması Osmanlıların Kanuni Dönemi'nde Seferleri düzenlemesine neden olmuştur.
- Ferdinand'ın Budin'i ele geçirmesiyle Kanuni Sultan Süleyman Avusturya'nın başkenti kuşatmıştır.

1. Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında 1606 yılında imzalanan Zıttorok Antlaşması'nda:
- Eğri, Kaniye ve Estergon kaleleri Osmanlılara bırakılacak,
 - 1533 yılında İstanbul Antlaşması ile veziriazama denk sayılan Avusturya arşidükü Osmanlı padişahına eşit sayılacak,
 - Avusturya, Osmanlı Devleti'ne savaş tazminatı verecek maddeleri yer almıştır.

Bu maddelerden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Osmanlıların İstanbul Antlaşması ile toprak kaybı yaşadığına
B) Osmanlı Devleti'nin Avrupa tarzı ıslahatlar yaptığına
C) Avusturya'nın, Avrupa'da mezhep birliğini sağladığına
D) İki devlet arasındaki sorunların tamamen çözüldüğüne
E) Avusturya'nın, Osmanlılar karşısında bazı siyasi kazanımlar elde ettiğine

2. İber Yarımadası'nda Benî Ahmer Devleti'nin yıkılmasından sonra İspanyol hâkimiyeti altında zorla Hristiyanlaşmaya zorlanan ancak Hristiyan olmuş gibi görünüp İslami gelenekle yaşamlarını devam eden topluluğa verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Berberi B) Morisko C) Haşhaşi
D) Kipti E) Yahudi

3. Safeviler ile imzalanan 1590 yılındaki Ferhat Paşa Antlaşması ile Azerbaycan, Gürcistan, Luristan ve Dağıstan Osmanlı Devleti'ne bırakılmıştır. Böylece Osmanlı Devleti, doğuda en geniş sınırlara ulaşmıştır.

Buna göre,

- I. Osmanlı Devleti, fetihçi politikayı sürdürmüştür.
II. İran'daki Safevi Devleti'nin siyasi varlığına son verilmiştir.
III. Osmanlı Devleti, askerî başarılarını siyasi başarıya dönüştürmüştür.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

4. I. Zıttorok Antlaşması
II. Vasvar Antlaşması
III. Karlofça Antlaşması

Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyılda Avusturya ile imzaladığı yukarıdaki antlaşmaların kronolojik sıralaması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) I - II - III B) I - III - II C) II - I - III
D) II - III - I E) III - II - I

5. Osmanlı Devleti'nin İran ile yaptığı aşağıdaki antlaşmalardan hangisini diğerlerinden sonra imzalamıştır?

- A) Amasya B) Ferhat Paşa
C) Kasr-ı Şirin D) Nasuh Paşa
E) Serav

6. Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyılda imzaladığı aşağıdaki antlaşmaların ilişkili olduğu devlet eşleştirmelerinden hangisi **yanlış** verilmiştir?

- A) Bahçesaray – Rusya
B) Zıttorok – Avusturya
C) Bucaş – Lehistan
D) Kasr-ı Şirin – İran
E) Nasuh Paşa – Venedik

7. Osmanlı Devleti aşağıdaki devletlerin hangisiyle XVII. yüzyılda savaşmamıştır?

- A) Venedik B) Avusturya C) İran
D) Fransa E) Rusya

8. Osmanlı Devleti'nin imzaladığı aşağıdaki antlaşmaların hangisi XVII. yüzyıla ait değildir?

- A) Bucaş B) Hotin C) Belgrad
D) Karlofça E) Zıtvatorok

9. XVII. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin imzaladığı antlaşmaların işlendiği bir derste aşağıdaki diyalog geçer.

Öğrenci:

- Öğretmenim, Osmanlı Devleti Lehistan ile XVII. yüzyılda hangi antlaşmaları imzalanmıştır?

Öğretmen ise;

- Lehistan ile.....

Bu konuşmada boş bırakılan yere;

- I. Bucaş,
II. Kasr-ı Şirin,
III. Hotin

antlaşmalarından hangileri getirilemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

10. Osmanlı ordusunun başında bizzat sefere katılarak 1596'da Haçova Muharebesi'nde Eğri Kalesi'ni alarak "Eğri Fatih" unvanını alan padişah aşağıdakilerden hangisidir?

- A) II. Selim B) IV. Mehmet C) III. Mehmet
D) IV. Murat E) I. Ahmet

11. Osmanlı padişahları içerisinde ordunun başında sefere çıkmama geleneğini başlatan padişah aşağıdakilerden hangisidir?

- A) IV. Murat B) II. Selim C) II. Osman
D) I. Ahmet E) Sultan İbrahim

12. Osmanlı Devleti'nin artık Avrupa diplomasisinde mütakabiliyet (eşitlik) esasını kabul ettiği ve bu süreçteki askerî seferlerin ve kuşatmaların Batı'da Osmanlı Devleti'nin askerî gücünün eski seviyesinde olmadığı hakkında yeni kanaatlerin oluşmasına yol açtığı gelişme aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bucaş Antlaşması
B) Vasvar Antlaşması
C) Hotin Antlaşması
D) Zıtvatorok Antlaşması
E) Ferhat Paşa Antlaşması

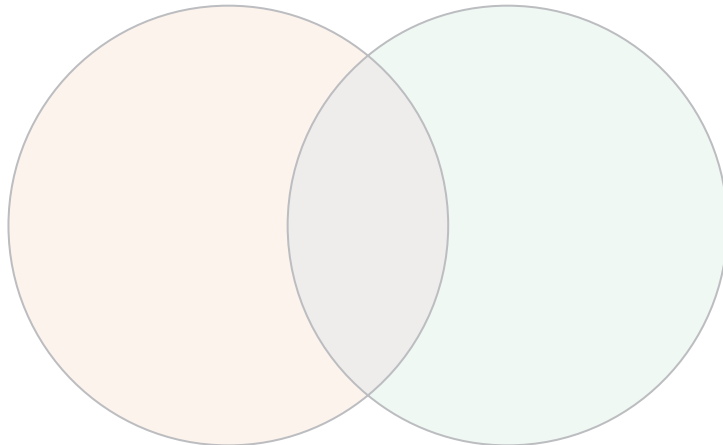
Etkinlik-1

Aşağıdaki kavram ağında Osmanlı Devleti'nin yönetim ve ordu sistemleriyle ilgili bazı kavramlar verilmiştir. Bu kavramları araştırarak yönetim ve ordu alanlarından hangileriyle ilgili olduğunu belirleyiniz ve yanda verilen şemanın uygun alanlarına yazınız.

Yönetim

Ordu

Etkinlik-2

Aşağıdaki tabloda Osmanlı Devleti'nde yönetim merkezi olan Topkapı Sarayı'nın bölümleriyle ilgili bazı bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerden hareketle ilgili olduğu bölümü boş bırakılan yere yazınız.

Etkinlik-3

Aşağıdaki ifadelerin sonunda bırakılan boşluklara kutucuklarda verilen kavramlardan uygun olanları ilişkilendiriniz.

Bostancılar	Ehl-i Hiref	Darphane emini	Hekimbaşı	Kapı Ağası
Müneccimbaşı	Emir-i âlem	Çuhadar ağa	Çaşnigir	Silahtar ağa
1.	Padişahın silahlarından sorumlu görevli.			
2.	Padişahın sofraya hizmetlerinden sorumlu görevli.			
3.	Para basımından sorumlu görevli.			
4.	Sarayın bahçesi ve sahillerin güvenliğinden sorumludur.			
5.	Osmanlı Devleti'nde saray hekimlerinin başı.			
6.	Padişahın kaftan ve kürklerinden sorumlu görevli.			
7.	Astronomi ve astrolojiyle ilgili işlere bakan, gelecekle ilgili tahminlerde bulunan görevli.			
8.	Topkapı Sarayı'nda görev yapan sanatkarlar zümresi.			
9.	Saltanat sancaklarından sorumlu görevli.			
10.	Sarayın genel sorumlusu.			

Kısa Bilgiler

OSMANLI DEVLETİ'NDE İSYANLAR

1. İSTANBUL AYAKLANMALARI

- Merkezî otoritenin zayıflaması
- Çocuk yaşta ve deneyimsiz şehzadelerin tahta çıkması
- Merkez yönetiminde valide sultanların ve onlara yakın saray yöneticilerinin etkin olmaları
- Kapıkulu askerlerine maaşların düşük ayarlı paralarla verilmesi
- Cülus bahşişi almak için kapıkulu askerlerinin sık padişah değişikliği istemeleri
- "Devlet, Ocak içindir." anlayışının benimsenmesi

BİLGİ DENİZİ

Osmanlı tarihindeki ilk yeniçeri isyanı, 1446 yılında II. Murat Dönemi'nde gerçekleşen **Buçuktepe Vakası**'ydı.

NOT DEFTERİ

İstanbul isyanlarının en önemileri **III. Murat, II. Osman, IV. Murat** ve **IV. Mehmet** dönemlerinde yaşanmıştır.

III. MURAT DÖNEMİ

- Sultan III. Murat Han Dönemi'nde sikkelerdeki altın ve gümüş oranlarının düşürülmesine dayalı tağşiş uygulaması nedeniyle kapıkulu askerleri isyan etti. "**Beylerbeyi Vakası**" olarak adlandırılmıştır.

II. (GENÇ) OSMAN DÖNEMİ

- **Hotin Seferi** dönüşünde Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak isteyince yeniçeriler tarafından Yedikule zindanlarında öldürülmüştür.

IV. MURAT DÖNEMİ

- Yeniçeriler cülus bahşişi alamadıklarını bahane ederek ayaklandılar. Padişahın isyancılara istediklerini vermesiyle isyan sona erdi.

IV. MEHMET DÖNEMİ

- Yeniçeriler, ekonomik sıkıntıların sorumlusu olduğunu düşündükleri devlet adamlarını teslim alarak çınar ağaçlarına asmıştır. Osmanlı tarihinde bu olaya **Vaka-i Vakvakiye (Çınar Vakası)** denilmiştir.

İSTANBUL (KAPIKULU) İSYANLARININ SONUÇLARI

- Devlet otoritesi zayıflamıştır.
- Yönetimde Yeniçerilerin etkisi daha da artmıştır.
- Halkın devlete olan güveni sarsılmıştır.
- İstanbul'da asayiş ve güvenlik bozulmuştur.

2. ANADOLU (CELÂLİ) AYAKLANMALARI

- XVII. yüzyılda Anadolu'da çıkan isyanlara "**Celâli isyanları**" adı verilmiştir.

BİLGİ DENİZİ

Yavuz döneminde Yozgat'ta çıkan **Bozoklu Celâl Ayaklanması**'ndan dolayı XVII. yüzyılda Anadolu'da çıkan isyanlara da "**Celâli**" denmiştir. Kanuni Dönemi'nde yaşanan Baba Zünun, Canberdi Gazali, Ahmet Paşa ve Kalender Şah isyanları bu ayaklanmaların devamı niteliğindeydi.

BİLGİ DENİZİ

1596 **Haçova Meydan Savaşı**, büyük Celâli isyanlarının başlangıcı kabul edilir.

- Celâli isyanlarının temel sebebi, tımar sisteminin bozulması, iltizam sisteminin yaygınlaştırılması ve merkezî otoritenin bozulmasına bağlı olarak ortaya çıkan mali sıkıntılardır.

• Celâli isyanları'ndan bazıları ise şunlardır:

Kalenderoğlu, Canbulatoğlu, Deli Hasan, Tavil Halil, Karahaydaroğlu, Gürcü Nebi, Abaza Ahmet Paşa ve Katircioğlu isyanları.

ANADOLU (CELÂLİ) İSYANLARININ SONUÇLARI

- Merkezî devlet otoritesi zayıflamıştır.
- Taşrada güvenlik bozulmuştur.
- Halkın can güvenliği kalmamış ve halk göç etmeye başlamıştır.
- Tımar sistemi bozulmuş ve üretim düşmeye başlamıştır.
- Halkın devlete olan güveni azalmıştır.

BİLGİ DENİZİ

Celâli isyanları sonucunda üretim ve güvenlik azalmış, canlarını kurtarmak isteyen köylüler yerleşim yerlerini terk ederek dağlara sığınmıştır. XVII. yüzyılda yaşanan bu göç olayı Osmanlı tarihinde "**Büyük Kaçgun**" adı ile anılmaktadır.

3. EYALET AYAKLANMALARI

- XVII. yüzyılda merkezî otoritenin zayıflamasıyla birlikte merkezden uzak eyâletlerde (Eflâk, Boğdan, Bağdat, Kırım, Yemen, Trablusgarp) ayaklanmalar çıkmıştır.
- Bu ayaklanmaları bazı yerel yöneticilerin isyanları izlemiştir. **Sivas Valisi Vardar Ali Paşa** ve **Erzurum Valisi Abaza Mehmet Paşa** bunlar arasında yer almaktadır.
- Bu isyanlar devlet otoritesini zayıflatmıştır.
- Devlet ayaklanmaları bastırmak için isyancılara karşı tavizler vermek zorunda kalmıştır.

4. SUHTE AYAKLANMALARI

XVI. yüzyılda Sivas'ın batısında kalan Anadolu topraklarında **Suhte Ayaklanmaları** görülmüştür.

- Bu isyanların genel sebebi,
- Ulema çocuklarının hak etmeden ayrıcalık kazanması,
- İlimiyede yükselmenin rüşvet ve iltimasla olması,
- Medreselere kapasitesinin üzerinde talebe alınması
- Nüfus artışı ve enflasyon sebebiyle gençlerin yatılı ve burslu olan medreselere sığınması, medreselerin işsiz güçsüzlerin geçim yeri hâline gelmesidir.

BİLGİ DENİZİ

XVII. yüzyılda çıkan isyanlarda Fransız İhtilali ile yayılan **Milliyetçilik** akımının etkisinden söz edilemez.

XVII. YÜZYILDAKİ İSLAHATÇI PADİŞAHLAR VE DEVLET ADAMLARI

İSLAHATLARIN
GENEL ÖZELLİKLERİ

- İslahatlarda amaç **devlet otoritesini** güçlendirmektir.
- **Baskı ve şiddetle** yapılmaya çalışılmıştır.
- İslahatlar **şahıslara bağlı** kalmış, devlet politikası haline gelememiştir.
- Köklü ıslahatlar yapılamamış, **yüzeysel** kalmıştır.
- İslahatlarda **halkın bir beklentisi** olmamıştır.
- Topluma inlemediğinden ıslahatlar **kalıcı** olamamıştır.
- İslahatlar **Avrupa örneği alınarak** yapılmamıştır.
- İslahatların **ağırlık noktası askerî ve mali** alandır.
- İsyancıları önlemeye yönelik olduğu için **askerî** niteliklidir.

İSLAHATLAR

SULTAN I. AHMET HAN (1603 - 1617)

- Kardeş katli yasasını kaldırdı.
- Hanedanın en yaşlı ve en olgun üyesinin tahta çıkmasını esas alan ekber ve erşed sistemini getirdi.

BİLGİ DENİZİ

IV. Murat Döneminde **Kâtip Çelebi, Lütfi Paşa, Gelibolulu Mustafa Âli, Veysi ve Hasan Kâfi el-Akhisari** de çeşitli raporlar hazırlamıştır.

II. OSMAN (GENÇ OSMAN) 1618 - 1622

- XVII. yüzyılda ciddi anlamda **ıslahat düşüncesine sahip ilk Osmanlı padişahıdır.**
- Saray dışından evlenerek devşirme kökenli saray kadınlarının etkinliğini azaltmayı düşünmüştür.
- Osmanlı başkentini Anadolu'ya taşımayı düşünmüştür.
- Şeyhülislamın "felva" dışındaki yetkilerini sınırlandırmıştır.
- Hotin Seferi döneminde **ilk kez Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmayı** düşünmüş ancak bu düşüncesi nedeniyle Yeniçeriler tarafından öldürülmüştür.

SULTAN IV. MURAT HAN (BAĞDAT FATİHİ)
1623 - 1640

- IV. Murat, saray kadınlarının yönetimdeki etkinliğini kırmıştır.
- Tımar topraklarının liyakati kişilere dağıtımını sağlamıştır.
- Gece sokağa çıkmayı, içki ve bütün kullanmayı yasaklayarak, kahvehaneleri de kapatmıştır.
- Devlet sorunlarını ve çözüm yollarını tespit etmek için ilk kez çeşitli raporlar hazırlamıştır. Bu raporların en önemlisi **Koçi Bey Risalesi**'dir.

IV. MEHMET (AVCI MEHMET) 1648 - 1687

TARHUNCU AHMET PAŞA

- IV. Mehmet (Avcı) Dönemi sadrazamlarındandır.
- Saray masraflarını sınırlandırmış devlete borcu olanlardan borçları tahsil etmiştir.
- Osmanlı Devleti'nde **ilk kez modern bir denk bütçe** hazırlamıştır.

KÖPRÜLÜLER DÖNEMİ

- Köprülü sülalesi, Köprülü Mehmet Paşa'dan itibaren saraya **şartlar sunarak** sadrazamlığı kabul etmişlerdir.
- Duraklamamanın içinde Yükselme Dönemi olarak kabul edilen Köprülüler Dönemi'nde; Köprülü Fazıl Ahmet (Girit Fatih), Köprülü Fazıl Mustafa ve Amcazade Hüseyin paşalar da ıslahatlar yapmışlardır.
- Bu dönemde askerî ve mali alanda ıslahatlar yapılmıştır.
- Tımarlar ehil olan kişilere dağıtılmıştır.
- Yeniçeri Ocağı itaat altına alınmıştır.

Etkinlik-5

Aşağıda Osmanlı Devleti'yle ilgili bazı kavram ve isimler verilmiştir. Kutucuklardaki numaraları kullanarak soruları cevaplayınız. Bazı soruların birden fazla cevabı olduğunu unutmayınız.

Kâtip Çelebi

Canbolatoğlu

Tavil Ahmet

Karayazıcı

Ekber ve erşed

Köprülü

Mehmet Paşa

Kalenderoğlu

II. Osman

IV. Murat

Mehmet Giray

Koçi Bey

1)

Osmanlı Devleti'nde I. Ahmet'in veliahtta, yaşça büyük olanın tahtta hak sahibi olması için getirdiği sistemin adı nedir?

2)

XVII.yüzyılda Osmanlı Devleti'nde ilk kez şart sunarak sadrazamlık görevine gelen isim hangisidir?

3)

Osmanlı Devleti'nde XVII.yüzyılda meydana gelen Celalî ayaklanmalarına katılan isimler hangileridir?

4)

IV.Murat Dönemi'nde Osmanlı Devleti'nin kötüye gidişinin nedenleri ve bu kötü gidişin durdurulması için alınabilecek tedbirlere ilişkin raporlar hazırlayan isimler hangileridir?

5)

İçki içmeyi yasaklayıp meyhaneleri kapatan ve yatsı namazından sonra fenersiz gezmeyi yasaklayan padişah kimdir?

6)

Osmanlı Devleti'nin başkentini İstanbul'dan Anadolu'ya taşımayı düşünüp Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nden beri devam eden "saraydan evlilik" geleneğini yıkarak saray dışından biriyle evlenen padişah kimdir?

7)

XVII. yüzyılda merkezî otoritenin zayıflaması sonucunda merkezden uzakta olan eyaletlerde ayaklanma çıkaran isim hangisidir?

Etkinlik-6

Osmanlı Devleti'nde XVII.yüzyılda merkezi otorite ve ekonominin bozulmasına bağlı olarak isyanlar ortaya çıkmıştır. Bu nedenleri boş bırakılan yere örnektekiler gibi açıklayınız.

1. Şehzadelerin çocuk yaşta tahta geçmesi

2.

1. Vergilerin artması

2.

MERKEZİ OTORİTENİN BOZULMASI

İÇ İSYANLAR

EKONOMİNİN BOZULMASI

3.

4.

3.

4.

Etkinlik-7

Aşağıdaki ifadelerden hareketle boş bırakılan bölüme ilgili devlet adamının adını yazınız.

IV. Murat

Koçi Bey

III. Murat

IV. Mehmet

I. Ahmet

Kâtip Çelebi

Sultan IV. Murat ve kardeşi Sultan İbrahim'e devletin gidişatı ile ilgili risaleler sundum. Devlet idaresinde gördüğüm yolsuzlukları rapor hâlinde padişaha sundum. Raporumda, rüşvet yoluyla liyakatsiz insanların önemli makamlara getirildiğini, Yeniçeri Ocağı'na gereğinden fazla asker alındığını, taşrada adaletsiz uygulamaların olduğunu, tımar sisteminin bozulmasının reaya üzerindeki etkilerini ayrıntılı bir şekilde anlatıp çözüm önerilerinde bulundum.

Yönetimi tek başına elime aldıktan sonra önemli devlet adamlarına devletin kötü gidişatını önlemek amacıyla risaleler (rapor) hazırlattım. Bağdat Seferi'ne çıkarak Bağdat'ı İran'dan tekrar aldım ve "Bağdat Fatih" ünvanıyla anıldım.

Yedi yaşında padişah oldum. Saltanatımın ilk yılları, babaannem Kösem Sultan ve annem Turhan Sultan'ın etkisinde geçti. Tahta geçtiğimde devlet çok güç durumdaydı. Girit savaşları devam etmekteydi. Saltanatım boyunca Köprülü ailesi sayesinde önemli başarılar elde ettim. Ava merakımdan dolayı "avcı" lakabıyla anıldım.

Avrupalılar beni Hacı Halife (Hacı Kalfa) diye tanırlar. XVII. yüzyılda devletin aksaklıklarına dair önemli teşhislerde bulundum. Bana göre devlet bir insana benzer. Nasıl ki insan hastalığında çeşitli ilaçlar kullanıyor, perhizler uyguluyorsa devlet yöneticilerinin de devletteki aksamaları fark edip reçeteler uygulaması lazımdır. Ancak bu şekilde devletin ömrü uzatılabilir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren şehzadeler devlet tecrübesi kazanmak amacıyla belirli sancaklara gönderilirdi. Ancak şehzadelerin bulundukları sancaklarda güçlenmelerini engellemek ve merkezî otoriteyi sağlamak amacıyla bu uygulamaya son vererek şehzadelerin sarayda eğitim almalarını kararlaştırdım. Osmanlı veraset sisteminde değişikliğe gittim. "Ekber ve erşed" sistemine geçerek en büyük ve akıllı olan şehzadenin tahta çıkmasını kararlaştırdım.

Yeniçeri ocağının usûl ve kanunlarının bozulması ilk önce benim devrimde oldu. Oğlum III. Mehmet'in sünnet düğününde toplanan canbaz, hokkabaz gibi şahıslara ödül olarak ne istediklerini sorduğumda, hepsi Yeniçeri Ocağına alınmak istediklerini ifade ettiler. Ben de bunu kabul ederek ocağa alınmaları için emir verdim.

1. Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nde örgün eğitim kurumlarından biri değildir?

- A) Medrese B) Enderun
C) Sıbyan Mektebi D) Lonca
E) Acemioğlanlar Ocağı

2. Evliya Çelebi XVII. yüzyılda yaşamış bir Osmanlı aydınıdır. Çocukluğundan itibaren seyahat etme arzusundadır. Babasının anlattığı hikâyeler onu çok etkilemiş ve onda farklı yerleri gezip görme hevesi uyandırmıştır. İlk seyahatini Bursa'ya yapan Evliya Çelebi, kırk iki yılda yaptığı seyahatler sonucunda gezip gördüğü yerleri "Seyahatname-i Evliya Çelebi" adlı eserinde bir araya getirmiştir.

Bu bilgilere göre Evliya Çelebi ile ilgili;

- I. Eserini uzun bir deneyimden sonra oluşturmuştur.
II. En çok Anadolu ile ilgili bilgiler vermiştir.
III. Yazdığı eseri coğrafya kitabı özelliği göstermiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

3. XVII. yüzyılda Keşf-üz Zünûn adlı bibliyografik eserinde binlerce kitabı yazarlarıyla tanıtan ve Cihannüma adlı eseriyle de çeşitli ülkeler hakkında bilgi veren bilim insanı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kâtip Çelebi
B) Naima Efendi
C) Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi
D) Evliya Çelebi
E) Ali Kuşçu

4. Osmanlı'nın ilk yıllarında dönemin ilim merkezleri Türkistan, Irak, Mısır, Suriye ve İran'da eğitim görmüş ilim adamlarının etkisiyle Osmanlı ilim geleneği şekillenmiştir. Daha sonraları ise bu bölgelerden birçok öğrenci Osmanlı medreselerinde eğitim almaya başlamıştır.

Bu bilgilere göre;

- I. Osmanlı bilim ve eğitiminin gelişimine en çok Avrupa'nın katkı sağladığı,
II. Osmanlı medreselerinin eğitim seviyesinin zamanla geliştiği,
III. Osmanlı medreselerinde Türk – İslam sentezinin yaşandığı

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

4K

5. Osmanlı Devleti'nde 1633 yılında IV. Murat'ın kızı Kaya Sultan'ın doğum gününde yapmış olduğu roketle yerden 300 metre yukarıya kadar uçan bilim insanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Lagari Hasan Çelebi B) Hezarfen Ahmet Çelebi
C) Katip Çelebi D) Takiyüddin
E) Piri Reis

6. Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nde tıp alanında ön plana çıkmış kişilerden biri değildir?

- A) Akşemsettin B) İbn-i Sina
C) İtrî D) Sabuncuoğlu Şerafettin
E) Altuncuzâde

7. Osmanlı medreselerindeki eğitim sistemiyle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Dersler sık tekrarlar üzerine kurulmuştur.
- B) Medrese eğitimini başarıyla tamamlayan talebelere icazetname adında belge verilmiştir.
- C) İhtisas medreseleri arasında Darü'l-Hadis ve Darü'l-Tıp gibi alanlar vardır.
- D) Medresede ders veren öğretmenlere suhte denilmiştir.
- E) Medreselerden daha çok ilmiye sınıfı mensupları yetiştirilmiştir.

8. Osmanlı Devleti'nde icazetname olarak medreseyi bitiren müderris adayları, isimlerini Anadolu ve Rumeli kazaskerlik dairelerinde bulunan aşağıdaki defterlerden hangisine kaydettirip müderrislik için sırada beklemişlerdir?

- A) Şer'iye Sicil
- B) Tahrir
- C) Ruznâme
- D) Mühimme
- E) Eşkâl

9. Osmanlı Devleti'ndeki eğitim konusunu işleyen Hakan Öğretmen öğrencilerine "Osmanlı eğitim sisteminin özellikleri nelerdir?" sorusunu sormuştur. Öğrencilerden bazıları şu cevapları vermiştir:

- I. Osmanlı Devleti'nin ilk medresesi, Orhan Bey tarafından İznik'te kurulmuştur.
- II. Enderun mülkî ve askerî alanda yüksek dereceli devlet memuru yetiştirilmesi amacıyla açılmış olan yüksek eğitim kurumuydu.
- III. Kanuni Sultan Süleyman'ın açtığı Sahn-ı Seman Medresesi ile Osmanlı'da yükseköğretim önemli bir noktaya gelmiştir.

Öğrencilerin verdiği bu cevaplardan hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

10. Aşağıdakilerden hangisi Klasik Dönem Osmanlı eğitim sistemi içerisinde yer alan örgün eğitim kurumları içerisinde gösterilebilir?

- A) Camiler
- B) Kırâathâneler
- C) Loncalar
- D) Medreseler
- E) Dergâhlar

11. • XVIII. yüzyıl Türk bilim dünyasında pozitif ve hür düşüncüyü savunmuştur.
- "Hacı Halife Kalfa" lakabıyla tanınmıştır.
 - Düstûrü'l Amel" isimli risalesinde devlet düzeniyle ilgili eleştirilerini kaleme almıştır.

Hakkında bilgi verilen Osmanlı bilim insanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Naima Efendi
- B) Kâtip Çelebi
- C) Evliya Çelebi
- D) Yanyalı Esad Efendi
- E) Akşemseddin

12. Osmanlı Devleti'nde Klasik Dönem'de sanatta, Selçuklu ve Bizans sanatlarında da etkilenilerek özellikle mimari alanda oluşturulan kendine has üslup ile dünya sanat tarihinde önemli bir yer edinmiştir.

Osmanlı Devleti'nde sanat alanında bu gelişmenin yaşanmasında;

- I. yerel kültürlerin birikiminden yararlanılması,
- II. eski ve yeni sanat anlayışlarının birleştirilmesi,
- III. Avrupa'dan bir çok uzmanın sanat alanında çalıştırılması

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

10. SINIF 3.ÜNİTE - CİHAN DEVLETİ OSMANLI - YAZILI SENARYOSU - 1

Adı Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

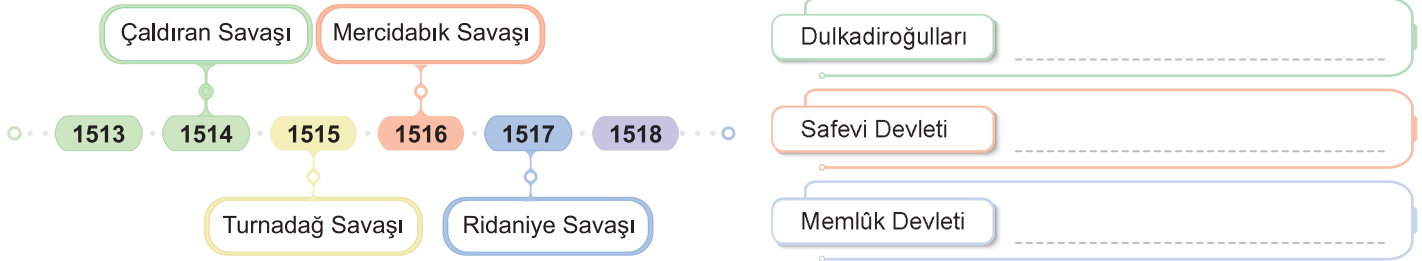
Puan:

1.

İstanbul Panoromik Müzesinden alınan bu temsili görselden hareketle İstanbul'un fethedilmesinde kullanılan savaş aletlerinin neler olduğunu yazıp savaşta etkilerini açıklayınız.

2. Aşağıdaki tarih şeridinde verilen savaşları hangi devletle yapıldığını ilişkilendiriniz.

3. 1538 Preveze Deniz Zaferi'nin önemini açıklayınız.

4. Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde, Baharat ve Hac yollarını tehdit eden Portekizlilere karşı Hint Denizi'ne 1538, 1551, 1552 ve 1553 yıllarında dört ayrı sefer düzenlendi. Ancak bu seferlerde istenilen başarı elde edilemedi.

Osmanlı Devleti'nin Hint Seferlerinden istediği sonucu alamamasında hangi durumlar etkili olmuştur? Açıklayınız.

5.

Dersine yandeki görseli getiren öğretmen öğrencilerine bu görselde Osmanlı Devleti'ndeki hangi sanat dallarının uygulandığını sormuştur.

Buna göre öğrenciler sanat dallarının isimlerini söylemelidir? Yazınız.

6. Aşağıda harflerle verilen siyasi ve askerî gelişmeleri numara ile verilen padişahlarla doğru şekilde eşleştiriniz.

1.	I. Ahmet		A	Ferhat Paşa Antlaşması
2.	II. Selim		B	Bucaş Antlaşması
3.	IV. Mehmet		C	Zitvatorok Antlaşması
4.	IV. Murat		Ç	Kıbrıs'ın Fethi
5.	III. Murat		D	Kasr-ı Şirin Antlaşması

7. Tımar sisteminin bozulmasının sonuçlarını aşağıdaki tabloya yazınız.

Siyasî	
Askerî	
Ekonomik	
Sosyal	

8. XVII. yüzyılda yaşamış aşağıdaki bilim ve sanat insanlarının hangi alanda eserler ürettiğini yazınız.

BİLİM VE SANAT İNSANI	ÇALIŞMA YAPTIĞI ALAN
• Matrakçı Nasuh	
• Buhurizade Mustafa İtri	
• Kâtip Çelebi	
• Nef'i	
• Sabuncuoğlu Şerafeddin	

9.

1609 - 1616 yılları arasında Sultan I. Ahmet tarafından İstanbul'daki tarihî yarımada, Mimar Sedefkâr Mehmet Ağa'ya yaptırılmıştır. Cami mavi, yeşil ve beyaz renkli İznik çinileriyle bezendiği için ve yarım kubbeleri ile büyük kubbesinin içi de mavi ağırlıklı kalem ile süslendiği için Avrupalılarca "Mavi Cami (Blue Mosque)" olarak adlandırılır.

Metinde bahsedilen eserin adını yazınız.

10. Yıldırım Bayezit Dönemi'nde yapılan İstanbul kuşatmaları hangi savaşlar nedeniyle kaldırılmıştır? Yazınız.